

TVOŘIVÁ

DRAMATIKA

4/1991
Ročník II
Divadelní výchova-ročník XIII

OBSAH

INSPIRACE

Vladimíra Spilková : Rozvoj sociální kompetence studentů učitelství pro 1. stupeň základní školy	3
Vladimíra Spilková : Osobnostní a sociální výchova na PF v Praze	6
Jaroslav Provazník : Dramatická výchova s dětmi s lehkou mozkovou dysfunkcí	7

INFORMACE

Ohlédnutí za Mělníkem 1991

Albína Měchurová - Libuše Hanibalová - Bohumila Plesníková - Martin Pecha - Zdena Nováková - redakce : Mělnický seminář -	13
Jaroslav Provazník : Mělnická přehlídka 1991	15
Petra Pokorná: Zvířata pošla, stromy uschly	16
Saša Rychecký: Setkání dětských a dospělých divadelních souborů v Ostravě se konalo počtvrté	16

DOKUMENTACE

Redakce - Jiří Provazník - Jakub Hulák - Jana Mandlová : Záznamy a zápisky z 3. národní dílny mladých divadelních a loutkářských souborů	19
--	----

PUBLIKACE - PERIODIKA - BIBLIOGRAFIE

Eva Machková: Soubor pohybových her pro děti mladšího školního věku	29
Obsah periodika Divadelní výchova 1964-1974 (II. část)	29

Rozvoj sociální kompetence studentů učitelství pro 1.stupeň základní školy

Východiskem následujících úvah je připravovaná reforma školy, transformace celého vzdělávacího systému. Těžiště změn spočívá ve vnitřní, didaktické reformě, jejímž základem je nové pojetí dítěte, zcela nová kvalita komunikace učitel - žák, žáci (dále U-Ž). Zdůrazňuje se nutnost humanizace školy, přeměna školy direktivní, manipulativní ve školu komunikativní, školu partnerství, spolupráce, osobnostního přístupu, stimulační k identitě a osobnostní kompetenci, upozorňuje se na nutnost potlačení "totalitní" moci učitele a změn v celkové psychologické atmosféře ve třídě.

Projektované změny v pojetí základní a střední školy je třeba reflektovat v učitelské přípravě. Vzhledem k tomu, že jedním ze základních prostředků vnitřní reformy školy (ve smyslu její humanizace) je změna pojetí dítěte, přístupu k žákovi, porozumění jeho potřebám a citlivá orientace v něm, je nutné považovat za jednu z priorit učitelské přípravy kultivaci sociální kompetence studentů jako klíčové učitelské dovednosti, jako základu profesionální kompetence učitele vůbec. Podle C.Rogerse (viz C.Rogers : Freedom to Learn, New York - Merrill 1983), jednoho z nejznámějších představitelů humanistické psychologie, musí mít dobrý učitel tři fundamentální vlastnosti:

1. upřímnost, chápanou jako autenticitu učitelova působení, bezprostřednost ve vztahu k žákovi, schopnost přesáhnout nebo úplně opustit tradiční roli učitele,
2. schopnost bezpodmínečného akceptování žáka jako člověka, to znamená, aby vztah U-Ž nebyl kauzálně podmíněn školní úspěšností, resp. neúspěšností,
3. schopnost empatie, vcítění se do pocitového a myšlenkového světa žáků, porozumění, pochopení apod.

V těchto intencích se připravuje na pedagogické fakultě UK v Praze nové pojetí studia učitelství pro 1. stupeň základní školy. (Podrobněji viz stat' v čas. Pedagogika, roč.1991, č.4) Jedním z jeho nejvýraznějších rysů je vedle činnostního, dovednostního charakteru studia důraz na komplexní pojetí učitelské přípravy (dosud byla preferována předmětová, vědomostní složka, složka osobnostního rozvoje byla zcela opomíjena - rozvoj studenta jako výrazné osobnosti, tvořivé, zodpovědné apod.). Páteří studia se stává osobnostní a sociální výchova (dále OSV), která rozvíjí to, co je pro učitele počáteční školy nejdůležitější - humanistický přístup k člověku, schopnost citlivé, rozumějící a srozumitelné komunikace, porozumění a pochopení potřeb druhých lidí apod. Zahrnuje 3 základní oblasti :

1. osobnostní výchovu
2. sociální výchovu
3. verbální komunikaci

Cílem osobnostní výchovy je rozvoj sebereflexe, autodiagnostiky, autoregulace. Porozumění sobě samému, svému chování, získání náhledu na sebe předpokládá klást si a zodpovídat si otázky typu: Jaký jsem? Kdo jsem? Co umím a neumím? Do jaké míry mohu být se sebou spokojen? Jak působím na ostatní lidi? Jsem pro druhé srozumitelný? V pedagogické rovině : K jakému typu učitele mám sklon? Apod.

Znalost sebe sama, sebereflexe, sebeuvědomění je důležitým předpokladem k autoregulaci, k úsilí o vnitřní rozvoj, impulsem k práci na sobě. Sebereflexe studentů má na začátku studia výraznou funkci motivační, neboť navozuje potřebu sebezměny, vede k rozhodnutím a postojům typů : Co musím se sebou udělat, oč budu usilovat, s čím se budu identifikovat apod. Vede k přijetí zodpovědnosti za to, jaký jsem a jaký bych měl být, co dělám a co svým jednáním způsobuji, tedy k přijetí zodpovědnosti za vlastní rozvoj učitelské osobnosti. Zodpovědnost za sebe a svůj rozvoj je předpokladem k vnitřnímu přijetí zodpovědnosti za dítě před rodiči, společností, sebou samým.

Výzkumy ukazují, že učitelé cítí většinou zodpovědnost pouze vůči normě, a to nejčastěji z hlediska kognitivního rozvoje (mnohdy navíc pouze v poloze odpovědnosti za zvládnutí určitého množství poznatků), nepřijímají plně zodpovědnost za žáka v širším kontextu, za rozvoj jeho osobnosti po stránce mravní, motivační, emocionální.

Kultivace autoregulační kompetence je u budoucích učitelů důležitým cílem, neboť rozvinutá vnitřní autoregulace je důležitým předpokladem k rozvoji samostatnosti a kreativity, k autonomii jednání a autenticitě učitelského stylu. Učitel se sklonem k závislosti na vnější, sociální regulaci bývá konformnější a méně tvořivý. Význam personalizační funkce vzdělávání v učitelské přípravě jako nalézání vztahu člověka k sobě samému a svému vlastnímu rozvoji je možné vyjádřit slovy G. Moskowitzové : "Jaké větší znalosti můžeme studentům dát než znalosti jich samých" (G. Moskowitz: Caring and Sharing in the Foreign Language Classroom, Newbury House 1978, s.4).

Cílem sociální výchovy je kultivace sociální kompetence - sociálního cítění, sociální inteligence, dovedností rozumějící a srozumitelné komunikace, rozvoj altruistických projevů, empatie, kooperace, tolerance, vzájemné pomoci, partnerství apod. Jde tedy především o rozvoj konkrétních komunikativních dovedností - pohotová orientace v sociálních situacích, dovednost navázat kontakt s druhým, poznávat ho, porozumět mu, adekvátně na něj reagovat apod. V oblasti neverbálních dovedností je třeba věnovat zvýšenou pozornost mimice, gestikulaci, haptice, proxemice.

Z hlediska žádoucí kvality interakčních procesů je důležité rozvíjet u budoucích učitelů kognitivní komplexitu, to znamená způsobilost vnímat a posuzovat žáka na základě více relativně nezávislých kritérií, z různých zorných úhlů, chápat ho strukturovaně, jako složitý, často rozporuplný celek. Významným cílem v této oblasti je také rozvíjení kognitivní decentrace, dominanty na partnera, tedy vést studenty k poznání, že druhý vidí věc jinak, protože se na ni dívá z jiné perspektivy, má jinou životní zkušenost... Poznání, jak druhý cítí, uvažuje, jedná, vede k tolerantnějšímu a demokratičtějšímu jednání v reálných komunikačních situacích.

V oblasti verbální komunikace jde zejména o techniku řeči, kulturu mluveného projevu, paralingvistiku, umění vést dialog, klást otázky apod. Verbální komunikace - to není jen umění hovořit, ale také umění naslouchat. Při praxích ve školách se ukazuje, že v této oblasti mají někteří studenti značné problémy. Například při vedení dialogu neumějí tvořivě reagovat na odpovědi žáků, často to připomíná spíše monolog apod.

Předcházející text byl zaměřen na vymezení cílů, obsahu OSV, nyní stručně k jejím metodám. Východiskem je činnostní přístup k rozvoji osobnosti studenta, metody aktivního sociálního učení, vlastní činnosti, bezprostřední zkušenosti, autentického prožitku. Vlastní prožitek studenta zde má významnou úlohu, student musí sám na sobě prožít, procítit, aby byl v určitém smyslu osloven. Sociálně komunikativní dovednosti se utvářejí ve specifických činnostech - tvořivá hra, hra s rolí, improvizace apod. Je třeba zdůraznit, že je nutný praktický výcvik, trénink určitého chování a jednání, tyto vlastnosti, dovednosti nelze ponechat spontánnímu vývoji, je zapotřebí je navozovat, kultivovat, cvičit.

V této souvislosti je důležité si uvědomit, že každý člověk se učí z vlastní zkušenosti. Studenti, přicházející na pedagogické fakulty, jsou do jisté míry ovlivněni, determinováni vlastními zkušenostmi v roli žáka a studenta (z hlediska metod a způsobu práce, vztahů U-Ž, atmosféry vyučování apod.). Z hlediska pedagogických zkušeností nejsou tedy v žádném případě tabulou rasou (jak se někdy předpokládá), mají relativně zformulovanou (často živelně a neuvědoměle) individuální pedagogickou koncepci (prekonceptci), to znamená představu o cílech vyučování, přístupu k žákovi, vztazích U-Ž, metodách práce, způsobech hodnocení apod. a vědomě či nevědomě tendují k určitému pojetí vyučování. K dalším poznatkům a zkušenostem v průběhu studia pak často přistupují výběrově, prizmatem své pedagogické prekonceptce, akceptují především to, co s ní koresponduje, a naopak. Zde si nelze dělat přílišné iluze. V každém případě prošli většinou zcela jinou školou, než pro jakou je chceme připravit (právě především z hlediska

komunikace U-Ž). Někdy tedy bude zapotřebí předcházející zkušenosti negovat, lámat určité stereotypy, ovlivňovat některé tendence hned na začátku studia.

K organizační podobě OSV : OSV má interdisciplinární charakter. Je žádoucí podíl více kateder, zpravidla pedagogiky, psychologie, českého jazyka, výtvarné výchovy, participace jednotlivých kateder závisí na jejich personálním složení. Probíhá formou cvičení (dvě hodiny týdně po dobu 4 semestrů). V 1. a 2. semestru je zaměřena na komunikaci a tvořivou hru (zde jde o sociálně psychologický výcvik, cvičení v komunikativních dovednostech, dramatickou výchovu), 3. a 4. semestr je věnován technice řeči a kultuře mluveného projevu.

Zde bych se chtěla krátce zmínit o dramatické výchově a jejích možnostech a přínosu k rozvoji osobnosti studenta. Dramatická výchova (dále DV) je jedna ze základních metod a prostředků OSV, neboť má kvalitně a precizně propracovanou metodiku komplexního utváření osobnosti - rozvoj psychologických funkcí (pozornost, paměť, vnímání, obrazotvornost...), vlastností (tvořivost, ohleduplnost, tolerantnost, schopnost kooperace...). DV vznikla ve 20. letech 20. století v souvislosti s reformním hnutím v USA (důraz na aktivní učení, zkušenost, prožitek, usiluje o rozvoj sociální, citový, rozvoj kreativity a svobody člověka). Hlavními metodami DV jsou tvořivá hra, skupinová práce, řešení problémů, diskuse, hra s rolí, improvizace.

Pojem dramatická výchova (ve světě je běžněji používán termín tvořivá dramatika, drama ve výchově) je mnohoznačný, a proto často dochází k nedorozumění při jeho interpretaci. Užívá se ve dvou základních významech :

1. zahrnuje oblast dětského divadla, výchovu k herectví, obor, předmět (např. LŠU, dnes ZUŠ),
2. princip, metoda práce, využívání postupů a způsobů práce DV ve školství, nemá s divadlem ve vlastním slova smyslu téměř nic společného, z tohoto hlediska je DV alternativní metodou (metodou aktivního učení prostřednictvím tvořivé hry), která může výrazně ovlivnit atmosféru škol.

Závěrem je nutné doplnit, že OSV svým praktickým, výcvikovým charakterem patří do systému praktické přípravy, a to jako 1. stupeň 2. stupeň - tzv. diagnostická, interakční fáze je zaměřena na rozvíjení sociálně komunikativních dovedností v konkrétních podmínkách výchovně vzdělávacího procesu ve škole. Jde o analýzu činnosti U a Ž, jejich komunikaci, způsoby a metody práce, způsob hodnocení, motivování apod. Klíčovou úlohu v této 2. fázi praktické přípravy má však pedagogická komunikace při vyučování. V této oblasti je cílem naučit studenty diagnostikovat interakci U-Ž při vyučovací hodině (zprostředkovat jim různé přístupy k interakční analýze vyučovací hodiny, různé kategoriální systémy), vést je k autodiagnostice a na základě identifikace základních prvků určitého stylu interakce provádět praktický výcvik žádoucích strategií a interakčních sekvencí (viz. např. Flandersův systém).

Vladimíra Spilková
(katedra školní pedagogiky
PF UK Praha)

Literatura:

-
- Flanders, N.A. : Analyzing teaching behavior Reading, Addison-Wesley, New York 1970
Helus, Z. : Interakce učitel-žáci a optimalizace výchovně vzdělávacího procesu. Pedagogika, roč. 1990, č. 6, s. 642-660
Helus, Z. : Zřetel k autoregulaci jako složka osobnostního přístupu k žákům. Pedagogika, roč. 1990, č. 1, s. 27-38
Moskowitz, G. : Caring and Sharing in the Foreign Language Classroom, Newbury House 1978
Pýchová, I. : Humanistické postupy z hlediska teorie a praxe ve výuce. Pedagogika, roč. 1990, č. 5, s. 521-540
Rogers, C. : Freedom to Learn, New York - Merrill 1983
Zelinová, M., Zelina, M. : Flandersova metoda analýzy vyučovací hodiny. Komenský, roč. 115, 1991, č. 9-10, s. 395-397
-

Osobnostní a sociální výchova na PF v Praze
Studium učitelství pro 1. stupeň ZŠ, 1. ročník, denní studium
2 hod. cvičení týdně, ukončeno zápočtem - školní rok 1991/1992

Zimní semestr

1. Motivace k práci v semestru - základní poznatky o sociální komunikaci, význam komunikace U-Ž ve vyučovacím procesu (výzkumy Skalková, Mareš...), otázky sebereflexe, autoregulace, dramatická výchova (pojem, zásady, metody, principy apod.), požadavky k zápočtu.

2. Individuální pokusy studentů o navázání kontaktů s dětmi (zaujmout je, udržet jejich zájem...), prostřednictvím krátkého vyprávění pohádky, příhody, básničky apod. - natáčení na video.

3. Promítání videozáznamů, rozbor subjektivních zkušeností a prožitků studentů z přímého kontaktu se třídou, s žáky, reálný pohled na svůj projev, chování.

4. Otevření sociálně psychologického výcviku - sebepoznání, poznání druhých, cvičení na sociální percepci, hra na intuici, posuzování podle prvního dojmu, analýza výsledků, halo efekt, sebeprojekce do hodnocení druhých lidí, přemýšlet o "svých klíčovém hodnocení" druhých, představování se ve dvojicích formou interview, hra "Jak nás vidí druhí" (projekce členů skupiny do literárních, filmových, dramatických, pohádkových, historických postav).

5. Hra na sebepoznání a poznání druhých "Galerie" (z vystaveného souboru fotografií si studenti očima vyberou 1 fotografii, která je inspiruje k napsání reportáže, úvahy, básně, eseje, povídky..., při společném čtení anonymních prací je cílem určit autory), "prezentace sebe sama kresbou".

6. Diagnostika schopností kooperace - "kresba dvoutužkou" (dvojice kreslí 1 tužkou dům, strom, psa - beze slov, všichni se navzájem vystřídají), kroužení míčku na desce ve dvojicích (analýza vzájemných spoluprací), stavba věže (společná práce dělníka, který má zavázané oči, a stavbyvedoucího, který má zavázané ruce).

7. "Linka života" - úvaha nad vlastní minulostí, přítomností, budoucností: výtvarně, graficky vyjádřit autobiografii, naznačit klíčové body. "Preference sociální role" (10 rolí postupně hierarchizovat). "Energetický koláč" (koláč energie, strachu, radosti, důvěry, smutku, např. koláč strachu - každý nakreslí kruh, který představuje 100% strachu, a čarami, výsečemi vyznačí příčiny vlastního strachu reálného i potenciálního).

8. Psychofyzické cvičení, uvolňování, dechová cvičení (pěstování dechové opory), správné držení těla ("světýlko", "kouzelné kalhoty"), cvičení na seznamování s prostorem, citění prostoru, vlastního rozměru (stávat se něčím nebo někým, "kus ledu", "semínko"...).

9. Rozvoj smyslového vnímání - zrak, sluch, hmat (cvičení dle Zásobníku dramatických her, cvičení a improvizací E. Machkové).

10. Rytmická citění, "jak se jmenuješ", "na čísla", rytmičká otázka - odpověď, rytmičké kompozice - vytváření strojů na daný rytmus...

11. Udělení zápočtů, diskuse ke smyslu a účinnosti cvičení, k náplni příštího semestru, přání, stížnosti...

Letní semestr

1. Pohyb a pantomima - neverbálně předvádět různé činnosti, vlastnosti, zvířata, věci... (mimika, gestikulace - vyjadřovat různé emoční stavy), scénky z denního života.

2. a 3. Rozvoj tvořivosti, fantazie, obrazotvornosti - práce s rekvizitou konkrétní, zástupnou, imaginární, "nejasné a neznámé situace" (1 student jde za dveře, ostatní rozehrájí improvizaci, v níž chybí 1 důležitá postava, úkolem je doplnit tuto postavu), "neznámý příběh" (dát hmatem poznat druhému 5 věcí, sestavit příběh a vyprávět ostatním), "dotváření" (dané tvary různé barevně komponované dokreslit na "vlastní" obraz a pojmenovat ho).

4. Verbální tvořivost - hra na slovní asociace, řetězově rozvíjet dané téma, společné "slovesné dílo", verbální pohotovost (vymýšlení slov podle různých kritérií).

5. Verbální komunikace - paralingvistika (sdělení v různých významových kontextech, poznávání lidí po hlase apod.), nepřipravené monology, dialog s mlčícím partnerem, dialog na dané téma (dvě vyhraněná, protikladná stanoviska), hra na reportéra.

6. Vztah výraz - prožitek, neutrální větou vyjádřit různé prožitky (štěstí, smutek, radost), vztah k předmětu v různých kontextech (židle jako křeslo, patník v lese, školní lavice, zubařské křeslo, trůn apod.), vztah k podložce - chůze po pláži, bahnem, po vzrážcích parketách, strništi apod.

7. a 8. Kontakt, skupinové čtení - dýchání v jednom rytmu, společné obrazce, zrcadla, souhra ve dvojici ("loutka"), stroje, slepci v různých variantách, kouzelný démant.

9. Charakterizace - hra "Co by to bylo, kdyby to bylo", "Ve smyslu toho slova", sochy, "Utvoř si mne k obrazu svému" apod.

10. Natáčení na video pětiminutové sekvence, v níž studenti komunikují se žáky 1. stupně základní školy (viz 2. seminář v zimním semestru).

11. Promítání zápočtů, diskuse apod.

Vladimíra Spilková

Dramatická výchova s dětmi s lehkou mozkovou dysfunkcí

Zkušenosti z dvouletého experimentu v OKD Praha 6 v letech 1987-1989

Základní údaje

Dramatický kroužek Klíč se scházel jedenkrát týdně od konce září do konce května nebo začátku června. V prvním roce jsme pracovali 45 minut, od března 1988 jsme schůzky mohli prodloužit až na plných 60 minut. V druhém roce jsme se scházeli opět na celou hodinu.

Experiment počítal s dětmi pěti- až šestiletými, které byly vytipovány pedagogicko-psychologickou poradnou jako děti s LMD, a to nikoliv s poruchami vyžadujícími zvláštní odbornou péči (dyslexie, dysgrafie atp.), ale s dětmi, které trpí hyperaktivitou, velkou mírou nesoustředěnosti, problémy s navazováním kontaktů atp. Právě těmto dětem, které jsou ve škole nejčastěji označovány za "zlobivé" až "nesnesitelné", "nezvládnutelné" atp., se neposkytuje prakticky žádná odborná pomoc - vyjma medikamenty na zklidnění. Odborný konzultant a garant celého projektu MUDr. Vladimír Komárek (Fakultní nemocnice Motol) vycházel z předpokladu, že dramatická výchova díky svým cílům, metodám a prostředkům (důraz na socializaci, komunikaci, poznávání sebe a okolního světa formou aktivních činností) může takto postiženým dětem pomoci zejména při stressovém přechodu z mateřské školy na školu základní.

Nábor dětí do dramatického kroužku Klíč provedl MUDr. Komárek v mateřských školách v okolí OKD Prahy 6 formou letáčků. Na základě tohoto náboru se přihlásilo 17 dětí s rodiči. Po té, co jsme zjistili, že dvě děti mají těžké poruchy a vyžadují zcela speciální lékařskou péči, a po té, co jedna dívka se hned v počátku rozhodla, že do kroužku chodit nebude, jsme začínali pravidelnou práci se 14 dětmi. Záhy jsme zjistili, že je to pro práci s dětmi s LMD počet příliš velký.

Proto jsem už od listopadu 1987 celou skupinu rozdělil na dvě části, takže práce v každé skupině (bereme-li v úvahu nemoci v zimním období) se účastnilo v průměru 5 - 6 dětí, což byl právě pro počáteční fáze počet velice vhodný a odpovídající. To, co tyto děti potřebovaly v první řadě, bylo rozvíjení schopnosti koncentrace pozornosti a dále navazování normálních mezilidských vztahů. Z tohoto aspektu měly dělené schůzky rozhodující podíl na další úspěšné práci v kroužku, protože děti - v pozdějších fázích práce - byly už zvyklejší na soustředěnější práci, na to, že je třeba spolupracovat s kamarádem i s celým kolektivem, aby vzniklo společné dílo.

Již od března 1988, tedy už v druhé polovině prvního roku práce jsem děti mohl opět spojit do jedné skupinky a mohli jsme společně připravovat jednoduché pásmo veršů Josefa Bruknera.

První rok skončilo 13 dětí (u jednoho chlapce se začaly projevovat více zájmy sportovní, a proto v druhé polovině roku přestal do dramatického kroužku po dohodě s rodiči chodit). Druhý rok ukončilo (po několika

Důležitá pro klidnou a úspěšnou práci kroužku byla spolupráce s rodiči. Většina z nich projevovala o Klíč nepředstíraný zájem a byla ochotna se na začátku práce složit (každý z rodičů přispěl do společné kasy 10 Kčs) na nejdůležitější materiál (čtvrtky, lepidla, nůžky, papíry atp.).

DĚTI, JEJICH PROBLÉMY A VÝVOJ

Všechny děti, které navštěvovaly dramatický kroužek Klíč, lze pracovní rozdělit zhruba do těchto skupin :

1. Děti hyperkinetické, u nichž se projevoval extrémní neklid, nesoustředění, neschopnost navázat normální kontakt s partnerem (Mírek, Tomáš, Míla).
2. Největší skupinu tvořily děti s měnícími se náladami, s měnící se intenzitou koncentrace pozornosti, velmi často podléhaly tyto děti mnoha vlivům (včetně počasí), ale nejvíce rozhodující bylo, do jaké "kombinace" s ostatními dětmi se dostaly (některé děti je uklidňovaly, jiné podporovaly jejich problémy se soustředěním atp.) (Ondra H., Míša, Kuba, Ondra V., Terežka, Zuzka, Dominik).
3. Děti zcela zakřivené, spíše autistické, úzkostlivé, jimž chybí sebedůvěra; i jejich problémem byla komunikace, navazování kontaktu s partnerem - dospělým i dětským (Honza a Dominik - zvláště zpočátku, později se Dominik dostal velmi rychle do 2. skupiny).
4. Zvláštním problémem v kroužku byl Jirka, který trpěl nejen neschopností soustředit se a navázat kontakt, ale hlavně neochotou spolupracovat, tvrdohlavě prosazoval svou, často (zvláště v prvním roce práce, ale občas i později) bojkotoval hru, narušoval dohodnutá pravidla, "stávkoval". Jako výrazný problém, který patrně nesouvisí s LMD, se u něho projevovala chorobná snaha vyniknout za každou cenu.
5. V druhém roce - po té, co některé děti přestaly do kroužku z různých důvodů chodit (změna bydliště, speciální poruchy - v případě Zuzany šlo o epilepsii, méně o LMD, zájem o jiný typ mimoškolní činnosti - v jednom případě) - byly do kolektivu Klíče přijaty tři nové děti : Martina, čtyřletá sestra Lenky, a sourozenci Eva a Míša, kteří LMD netrpěli. Ukázalo se, že přítomnost právě těchto dětí, které netrpěly LMD a které měly o práci v tomto typu kroužku eminentní zájem, mělo blahodárný vliv na vývoj kolektivu, na práci samu, ale hlavně na vývoj jednotlivých, a to i velmi problematických dětí. Oba sourozenci fungovali v kroužku jako "tahouni", o něž se mohou ostatní opřít a kteří inspirují práci k zajímavějším výsledkům.

Hlavní problémy, jimiž trpěly děti v dramatickém kroužku Klíč:

- Řeč - Vesměs šlo u téměř poloviny dětí o špatnou artikulaci (zvl. rotacismus, špatné sykavky), ale také o překotnou, až nesrozumitelnou mluvu. Zejména na speciální artikulační vady nebyl při tak malé frekvenci schůzek (jedenkrát týdně) čas, i když nepravidelně po dohodě s rodiči přicházely některé děti o čtvrt hodinku dříve, abych se mohl s dětmi formou individuálních cvičení věnovat nácviku správné artikulace. Překotnou mluvu jsem odstraňoval soustavnou prací v kroužku (speciální cvičení na dech, artikulaci, kontakt) i jemným připomínáním : "Mluvme pomaleji, máme dost času, nic nám neuteče."
- Soustředění - Patrně největší problém všech dětí. Na počátku prvního roku práce bylo téměř vyloučené hrát si s dětmi víc než pět minut jednu hru. Stále bylo třeba dodávat nové podněty, měnit zcela charakter hry (střídat hry pohybové s hrami klidnými atp.). Právě v tomto ohledu se u dětí projevoval veliký vývoj k lepšímu - takže už v druhé polovině druhého roku se s kroužkem pracovalo v podstatě jako s každým jiným dramatickým kroužkem (tedy nikoli jako s kroužkem zaměřeným na děti LMD).
- Rytmus - Velkým problémem dětí s LMD byl od počátku rytmus. Většina dětí měla nepřekonatelné problémy s nejjednoduššími rytmickými cvičeními a hrami (udržování jednoduchého dvoudobého rytmu, předávání rytmických figur, práce s refrénem atp.). Proto jsem do programu schůzek pravidelně zařazoval vedle cvičení na soustředění a na přenášení pozornosti také cvičení na rozvíjení rytmického cítění. Již koncem prvního roku (a zejména po etapě rozdělených schůzek) se projevil výrazné změny k lepšímu; i přesto se potíží s rytmickým cítěním některé děti nezbavily do konce druhého roku práce.

■ Spolupráce s ostatními - S problémy nesoustředěnosti úzce souvisí také problém obtížného navazování vztahů s partnerem nebo partnery v kolektivu, na jejichž základě může vzniknout alespoň jednoduchá forma spolupráce. Zvláště zpočátku se u dětí velmi často objevovaly tendence posmívat se druhým, když se jim něco nevedlo. Právě na to jsem se systematicky zaměřoval a trpělivě jsem vedl děti k tomu, aby se na chyby nebo nedostatky či neobratnosti druhého dívaly jinýma očima ("Co kdyby se to stalo tobě?"), aby se učily chápat partnera, pomáhat mu.

■ Koordinace pohybu - Tyto problémy se týkají zejména jemné motoriky, s níž mají hyperkinetické děti obzvláštní potíže. K cvičení koordinace pohybu sloužily nejen pohybové hry, ale i výtvarné činnosti s různým materiálem (stříhání, lepení, vytváření plastik z papíru atp.).

■ Orientace v prostoru - S předcházejícím nedostatkem souvisí úzce i problémy orientovat se v prostoru. Na počátku prvního roku práce nebyly děti schopny zaplňovat rovnoměrně prostor, narážely do sebe (někdy bezděčně, někdy záměrně), necítily partnera. Protože pohybové hry byly na programu schůzek pravidelně, vymizel tento nedostatek u většiny dětí téměř úplně.

■ Neschopnost kontaktovat se očima - Základní podmínkou kontaktu a komunikace je přirozený kontakt pohledem. Ten se zprvu ukázal téměř jako nepřekonatelný problém. Většina dětí nebyla schopna se na partnera podívat zpříma do očí a sdělit mu třeba jen jednoduchý pozdrav. Po dlouhodobém a trpělivém zařazování cvičení na kontakt pohledem (představování se s navázáním kontaktu očima, posílání tlesknutí se současným posláním pohledu v rytmickém kruhu atp.) se tento vážný blok podařilo v druhé polovině prvního roku zlomit, v druhém roce už tento problém nebyl dominantní, i když se čas od času u některých dětí stále objevoval.

■ Kontakty dotykem - V návaznosti na kontakt pohledem jsem do programu kroužku zařazoval pravidelně i hry na fyzický kontakt (vodění "slepého" za ruku, hra na Bystrozrakého - poznej kamaráda podle obličeje jen hmatem atp.).

Každý dramatický kolektiv má své zákonitosti a vyžaduje svůj řád. Kolektiv dětí s LMD dvojnásob. Ukázalo se, že tyto děti reagují na každou nežádoucí změnu - byť sebemenší - neklidem, ztrátou pozornosti, po níž se soustředění dostavuje obtížněji než dřív.

Proto se osvědčilo zachovávat při koncipování i organizování schůzek jistý řád. Program schůzek byl sice různorodý, pestrý, ale ve své podstatě nebyl sestavován z příliš velkého množství typů cvičení a her, daleko více jsem pracoval s několika základními typy, které jsem ale různě motivoval a obměňoval, varíroval. Půdorys schůzek byl v zásadě vždy zachován. Téměř vždy jsme začínali posezením v kroužku a volným povídáním o tom, co kdo z nás hezkého nebo pozoruhodného za celý týden zažil, téměř vždy pak následovala honička nebo jiná bouřlivá pohybová hra, téměř vždy bylo do programu schůzky zařazeno čtení. Stejně tak bylo důležité "osvobodit" místnost, kde jsme se scházeli, od všeho, co by odvádělo pozornost dětí (šatna byla mimo, místnost, v níž jsme se scházeli, byla vždy stejná, obdobně upravovaná - s její úpravou mně velmi brzy pomáhaly ku prospěchu věci i děti, schůzky měly výrazný začátek a jasný konec atp.).

Významná pro práci skupiny se ukázala přítomnost obou dětí bez LMD (viz výše). Také ony vydatně přispívaly k zachování atmosféry klidu a pohody.

Ještě více než u ostatních dětí platilo u těchto dětí, že je třeba je neustále za každou maličkost chválit. A navíc na evidentní, byť malé úspěchy upozorňovat i ostatní. Smyslem práce v kroužku bylo kromě jiného učení toleranci a trpělivosti k ostatním lidem, proto jsem věnoval maximální pozornost důslednému potírání jakéhokoli náznaku výsměchu a škodolibostí.

O spolupráci s rodiči už byla řeč. Realizovala se jednak v osobních i písemných informacích o činnostech kroužku (o náplni práce i o smyslu činnosti atp.). Dále jsem pokládal za důležité, aby rodiče viděli na vlastní oči, co se dětem povedlo. Proto jsem je v průběhu dvou let třikrát pozval na "předváděčku" jednoduchého pořadu, který kolektiv dětí připravil. Po třech měsících - před vánocemi 1987 - to byly dvě krátké lidové básničky z Erbenovy sbírky rozehrané v prostoru, při nichž spolu s dětmi jsem vystupoval i jako organizátor činnosti a opora, na konci prvního roku pásmo z knížky Josefa Bruknera Klíč od království, rozehrané s předměty denní potřeby - vařečky, míč, bonbon, krabice, šátky..., a na konci druhého roku jsme připravili náročnější, už desetiminutovou scénku - dramatizaci pohádky Aloise Mikulky O hvězdě Máně, hranou plošnými loutkami, které si děti samy navrhly a vyrobily. Vzhledem k LMD by však spolupráce s rodiči mohla být ještě systematictější a promyšlenější.

Velice se při práci osvědčilo dělat si po každé schůzce podrobné zápisy o dětech i o činnostech, které byly na programu.

Na základě těchto průběžných zápisů bylo možné promýšlet program dalších schůzek, případně konzultovat s rodiči problémy, které se objevily u jejich dětí.

NÁPLŇ A PRŮBĚH PRÁCE DRAMATICKÉHO KROUŽKU KLÍČ

V zásadě se osvědčil tento průběh schůzek:

1. Úvodní povídání o zážitcích (viz výše).
2. Různorodé činnosti, při nichž dostanou šanci všichni (každé dítě může vyniknout v něčem jiném - některé je šikovné na pohybové aktivity, jiné se zajímavě projevuje při výtvarných hrách, další při vyprávění atp.). Osvědčilo se motivovat většinu činností jedné schůzky jedním tematickým či jiným principem (hvězdy, bonbon, vaření, kontakty od dvojic po větší skupiny...).
3. Vždy hra s pohybem a rytmem.
4. Čtení na pokračování nebo jen předčítání jednoho krátkého textu. Překvapením pro mě byla skutečnost, že čtení kvalitního textu - např. pohádka Dlouhý, Široký a Bystrozraký od K.J.Erbena nebo pohádka Aloise Mikulky nebo epické verše Františka Hrubína Začarovaný les - dokázalo i na začátku prvního roku práce i tyto děti zcela zklidnit a soustředit.
5. Závěrečné zastavení - stručné připomenutí toho, co jsme dnes dělali, co vše jsme se vlastně naučili, co nového či hezkého jsme vymysleli, co se nám povedlo nebo nepovedlo.
6. Seznamování dětí z různými typy textů a básníků (formou čtení nebo tím, že některé básničky sloužily jako materiál k rytmické či jiné hře, např. J.Kainar, V.Nezval atp.).
7. Pro každou schůzku je žádoucí, aby vedoucí připravil dětem opravdický zážitek, třeba jen malý (např. první schůzka po Novém roce jen se svíčkou, napínavá situace ve hře Hlídač, napětí při hrách se zavřenými očima, poslech vážné hudby...).

Z hlediska dobrého fungování kroužku dětí s LMD by bylo ideální, aby jako vedoucí pracovali dva lidé. Jeden dospělý musí práci a děti vést jako hlavní osoba, musí ji koordinovat atd. Je výhodné, když tento vedoucí má k ruce "přihrávače", který si hraje spolu s dětmi, sleduje atmosféru ve skupině a

zevnitř vedoucímu pomáhá. Zvláště u těchto problematických dětí je důležité, aby se někdo mohl věnovat těm, kteří nejsou takříkajíc právě v kondici a mohli by zbytečně narušovat práci ostatních. (Tento model by byl ostatně ideální i pro práci v mateřských školách).

Z dalších postřehů či zásad, které se osvědčily při práci v dramatickém kroužku Klíč:

Téměř jako zázračný prostředek zklidnění a soustředění funguje kruh - děti, které spolu s vedoucími sedí na zemi v kruhu (nikoli na židlích za sebou jako ve škole).

Výtečným prostředkem ke koncentraci pozornosti a celkovému zklidňování dětí posloužilo pravidelné zařazování her se zavřenými očima. Od počátečních potíží (zvláště malé děti mají problémy s tím mít oči zavřené delší dobu) se po roce děti naučily vychutnávat půvab těchto her a byly schopny respektovat náročná pravidla tohoto typu činností.

Stejně jako s kroužkem dětí bez LMD je nezbytné postupovat i tady při práci po velmi malých krůčcích. V prvním půlroce se osvědčilo, že jsem se vyhýbal hrám s volnějšími pravidly (např. klasické hry na babu), protože děti ještě nedokázaly s těmito pravidly zacházet, teprve postupně se tomu musely učit. Proto jsme v prvním půlroce začínali s hrami se zjevnějšími a přehlednějšími pravidly (řád udáván např. jednoduchým rytmem, příp. jasným pravidlem - hra na autíčka, která se na signál "červená" zastaví v prostoru, na signál "zelená" se opět rozjedou).

Další zásadou, kterou jsme při práci s dětmi respektovali, bylo důsledné navození partnerství mezi dětmi a dospělými (vedoucími). S tím souviselo i důsledné tykání a oslovení křestními jmény. Vedoucí ostatně musí být pokud možno vždy zapojen do hry (není-li třeba, aby ji řídil zvenčí), musí hrát s sebou. Nesnižuje to vůbec jeho autoritu (spíše naopak) a pomáhá to k nastolení atmosféry důvěry a pohody. Díky aktivnímu zapojení vedoucího do hry je leckdy také snadnější hru motivovat a odstartovat.

Jako nezbytná potřeba dnešních dětí se i tady prokázala potřeba humoru, legrace. Děti touží po každé chvílce, kdy se mohou volně, svobodně zasmát - ne škodolibě, ale osvobodivě, z pocitu pohody a radosti. Je třeba jim takovéto chvílky připravovat co nejčastěji.

Klíč byl kroužek zaměřený především na dramatickou výchovu. Stejně tak se však pracovalo

s prvky výtvarné výchovy a stranou nezůstávala ani hudba (práce s rytmem, ale hlavně poslech hudby z magnetofonového pásku a hry motivované touto hudbou, zpívání).

Jako blahodárné se ukázalo, že dramatický kroužek Klíč nebyl zřizovatelem tlačěn do vystupování na veřejnosti za každou cenu. Dětský soubor má smysl jedině tehdy, když v něm jde o komplexní rozvoj osobnosti dětí, jejich rozvoj citový, rozumový a mravní, rozvíjení schopností a získávání dovedností, které budou dětem užitečné nejen v divadle, ale hlavně v dalším životě. Veřejné vystupování před diváky má svůj smysl tehdy, když je prostředkem dramatické výchovy, když u dětí podporuje smysl pro zodpovědnost, když podporuje schopnost koncentrace, když cvičí paměť atd. Vždy však na veřejné vystoupení musí být děti připravené a vybavené. U malých dětí je navíc nežádoucí, aby vystupovaly před cizím publikem, protože ještě nejsou natolik vybavené, aby tak náročný úkol mohly zvládnout, aniž by upadly do šarží, nepřirozenosti a křečí. Tři mini-vystoupení za dva roky byla pro náš dramatický kroužek Klíč dostatečným počtem a zcela splnila svůj cíl - informovat rodiče o práci v kroužku a vést děti k pocitu odpovědnosti za práci všech.

Jaroslav Provazník

INFORMACE

Ohlédnutí za Mělníkem 1991

Mělnický seminář

Národní přehlídka dětských recitátorů a recitačních kolektivů se od počátku 80. let koná v Mělníku. Připočteme-li přehlídky, které se konaly nejprve ve Svitavách a později v Příbrami, byla ta letošní jubilejní - dvacátá. Vyhlášovatelem bylo ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, spoluvyhlášovatelem ministerstvo kultury ČR, vlastním pořadatelem byl Ústřední dům dětí a mládeže ČR (dnes IDM) a odborným gestorem Centrum pro dětské aktivity v ARTAMĚ. Spoluorganizátory, kteří měli i v podíl na úspěchu celé akce, byla předně agentura Ikarus (dříve OKS Mělník, a zejména její obětavá a zkušená pracovnice Juliána Jedličková, ODDM Mělník a Masarykův KD tamtéž. Termín konání přehlídky : 24. - 26.5.1991.

Jubilejní ročník národní přehlídky přinesl vedle dětských sólových i souborových vystoupení jednu důležitou novinku. Poprvé byl při přehlídce uspořádán téměř týdenní seminář tvořivé dramatiky, který koncepčně a organizačně připravilo Sdružení pro tvořivou dramaturgii ve spolupráci s ARTAMOU /Centrum pro dětské aktivity/.

Od pondělka 20. do pátku 24. května pracovaly v Mělníku tři seminární třídy, z nichž jedna měla rovněž zahraničního lektora.

Třída A - 1000 + 1 variace při práci s lidským tělem

/lektori: Radmila Svobodová, učitelka LDO ZUŠ Praha 5,
a Raphael Faramelli, učitel tělocviku, Lucembursko/

Třída B - Dramatické hry a vyučování českému jazyku a literatuře

/lektorka : Jiřina Lhotská, učitelka LDO ZUŠ Mělník/

Třída C - Verš, kompozice a pointa v práci s dětským přednášečem

/lektorky : Ljuba Fuchsová, učitelka LDO ZUŠ Praha 4,
a Libuše Hájková, učitelka LDO ZUŠ Jablonec nad Nisou/.

Protože takto koncipovaný seminář se při národní přehlídce dětských recitátorů konal poprvé, obrátili jsme se na jeho účastníky - seminaristy, aby se vyjádřili k jeho smyslu a úrovni:

"Upřímně řečeno, byla jsem na seminář o možnosti využití dramatické hry při vyučování českému jazyku a literatuře velice zvědavá. Skutečnost předčila všechna má očekávání. Ve své vlastní praxi učitelky českého jazyka, kterému jsem vyučovala na všech stupních škol, jsem zcela intuitivně využívala, tam, kde to látka dovozovala, nejrozličnějších tvořivě dramatických prvků. Jejich vstřícná odezva mě vždycky naplňovala pedagogickým uspokojením. Připadalo mi vždycky jako zázrak, že i ti jindy neteční, ostýchaví, školou nepřilíh nadšení žáci, ba i ti méně nadaní, jako by pohádkově ožili. Najednou se chápali uloženého úkolu s takovou dychtivostí, že jsem si s ní často nevěděla rady, neboť od plnění zadání je neodradilo ani jindy tak očekávané školní zvonění. Dlužno přiznat, že ne vždy jsem našla pochopení u svých nadřízených, ale to bylo dávno.

Teprve mnohem později jsem se seznámila s pedagogikou prožitku nebo také novou či

humanistickou výchovou, uplatňovanou v rámci tzv. alternativní pedagogiky v církevních, soukromých i státních školách v nejrozličnějších zemích. Prožitek jako psychologický fenomén zakotvil jako klíč k sebeaktualizaci v psychoterapii, psychologii řízení a konečně začíná dobývat oblast výchovy a vzdělání.

Ale zpět k dojímům z týdenního intenzivního praktického semináře, který vedla Jiřina Lhotská. Účastníky byli z větší části už zasvěcení seminaristé, takže věděli, do čeho jdou. Říkám to proto, že si dovedu živě představit reakci těch, kteří by se přihlásili v domnění, že jde o klasický způsob školení, při němž účastníci sedí v lavicích a více či méně naslouchají přednášce odborníka. Nic takového. Prožitek není možno sdělit slovy, prožitek je nutno navodit zase jenom prožitkem. Schopnost navodit prožitek pomocí nejrozličnějších inscenačních metod a evokujících her je snažší u dětí než u dospělých. A přesto se to lektorce Jiřině Lhotské podařilo. Její vedení semináře (trval 8-10 hodin

denně) nelze označit jenom jako zkušenost. Prokázala vysokou profesionalitu. Zúročení jejího vkladu, abych užila moderních příměrů z ekonomiky, je více než stoprocentní. Všichni jsme totiž odjžděli s pocitem obohacení.

Popisovat všechny hry, inscenační techniky, kreativní metody by bylo zbytečné. Ostatně existuje poměrně dost literatury včetně Zásobníku Evy Machkové. Učitel, který má zájem o tutu alternativní didaktiku - jde o jakýkoli předmět, nejen o jazyk český -, se musí podrobit psychologické operaci : stát se znovu žákem a vyzkoušet si sám na sobě sílu prožitku. Ne každý pedagog je toho schopen - musí být nadán dramatickou vlohou a musí být schopen tvořivého myšlení. A nejsou to vlastně základní požadavky pro výkon učitelského povolání? "

Albína Měchurová

" Češtině a dějepisu se věnuji na 2. st. základní školy již řadu let. Nejzajímavější práce ve třídě je však tehdy, když se při vyučování mohou uplatnit jakkoli prvky dramatické výchovy. Sestavujeme a luštíme křížovky s tajenkami, učíme se přitom novým pojmům a faktům, vymýšlíme si hry na metaforu, asociální řetězce, hrajeme si na reportéry, novináře, využíváme při práci hudbu, obraz, hádanky atd (...)

Letos na Mělníku jsem uvítala seminář určený češtinářům základních škol. Jiřina Lhotská, která vedla tento seminář, s námi uvažovala o možnostech využití dramatické výchovy při vyučování a v praktických ukázkách s námi ověřovala přímo různé metody práce.

Nejprve jsme pracovali s básněmi z čítanek pro nejmladší žáky, ukazovali jsme si, jak motivovat děti pro práci s určitým textem i přednesem. Vyzkoušeli jsme si hry slohové: psali jsme příběhy z jednoslabičných slov, doplňovali jsme polovinu utrženého textu, popisovali poslepu předmět ostatním; měli jsme hry pro rozvoj vyjadřování, představivosti, rytmu, hry na komunikaci verbální i nonverbální.

Jisté je, že nejde jen o to, jak pomocí prvků dramatické výchovy činit vyučování zajímavějším. Myslím, že nejcenější je, že už v základní škole mnoho žáků poznává, jak je možné vyslovit se k různým záležitostem, jak se navzájem informovat, jak jednat s druhými. My, kteří jsme byli získáni pro dramatickou výchovu, víme, jak se za tou vši prací skrývá právě problematika lidských vztahů. Vyučování se takto právě proto více srovnává se skutečným životem.

A tak bych nakonec chtěla ocitovat slova J.A.Komenského, která nám Jiřina Lhotská připomněla ve svém semináři už na začátku :

"Řekněte mi to, já to zapomenu, ukažte mi to, já si to zapamatuji. Nechte mě to prožít, já si to osvojím."

Libuše Hanibalová

" K velmi intenzivní spolupráci nás nutil čas zvláště v první dva dny, protože jsme všichni věděli, že nás bude muset jedna z našich lektorek, Ljuba Fuchsová, opustit. Domnívám se, že společné prožití a procítění mnoha krásných a zajímavých myšlenek s námi všemi - včetně naší druhé lektorky Líby Hájkové - provedlo cosi, co nás velmi sblížilo. Dá se říci, že jsme pak až do konce dílny pracovali v přátelském, příjemném ovzduší. Společně jsme objevovali nové světy, nové rozměry a to určitě i nad rámec úkolu, jenž byl pro naši skupinu stanoven. Poznali jsme, že v Mělníku žije spousta dobrých lidí, kteří mají pochopení i pro tak záluďnou otázku, jako třeba: Dobrý den, nemáte prosím doma pro nás něco - nějakou věc, kterou vůbec nepotřebujete? Samozřejmě jich byla spousta, těch zdánlivě nepotřebných věcí. A můžeme se na vás přijít podívat? ptali se jejich bývalí majitelé. Každá z těch věcí nám vyprávěla jiný příběh. Pomocí některých jsme se my všichni nádherně ozdobili (rušila se aranžovna a paní aranžérka nám dala mj. k dispozici také několik krabic plných umělých květin všeho druhu) a určitě působili radost nejen mezi sebou, ale také v ulicích města, školní jídelně, v kostele i na návštěvě u pana Červeného - mělnického básníka a spisovatele, dvaadvadesátiletého stařečka. Tento pozoruhodný pán nás všechny pozval, aby nám ukázal něco ze svého díla.

Bylo tvoření na báseň Veliké Lalulá Christiana Morgensterna. Byla i vernisáž a výstava. Byly další nové hry a hříčky a krásné zpívání. Probíhalo seznamování s poezií a prózou, objevování nového pro naši další práci. Bylo zkrátka moc dobře! Za všechny seminaristy děkuji, že tak mohlo být téměř po celý týden."

Bohumila Plesníková

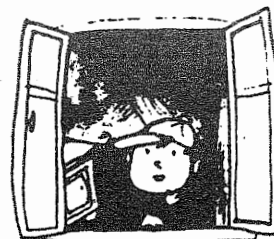
" Líbila se mi atmosféra, která na Mělníku vznikla. (Jak v semináři, tak i celkově mezi jednotlivými seminárními skupinami.) Myslím, že se na tom podílela dobrá organizace, připravení lektori, jejich účast na veškerém dění někdy až do ranních hodin, úměrný počet seminaristů, práce na společném představení, prostředí kulturního domu s barem a zázemím, které poskytoval atd..."

Martin Pecha

" Podobného semináře jsem se zúčastnila poprvé. Naučila jsem se víc, než jsem očekávala. S tvořivou dramatikou jsem se seznámila tím nejpřirozenějším způsobem. Pomocí dobré lektorky a kolektivu jsem pronikla asi k její podstatě. Poznala jsem její účinky na vlastní kůži. Povzbuzení, sebepoznání, narušení stereotypního myšlení, konfrontace rozdílných názorů a způsobů přístupů k daným úkolům, praktické prožití a příprava pro řešení budoucích obtížných situací v přátelské a inteligentní atmosféře. To je přece hodně. Přehlídka recitátorů a skupin mi přišla jako knihovnice, která pracuje s dětmi do čtrnácti let, opravdu vhod. Byla to taková roztomilá a příjemná animace knížek, které znám z regálů, někdy přiznávám se jen podle titulů. To, že nemohu najít v naší knihovně knížku I. Borské, ve které je básnička v próze Sestra Bára, je pro mne poučné. Asi je velmi těžké dostat se k dobré knížce. Když knihovnice u pramene na ni marně čeká, jakou má naději běžný čtenář? I takové otázky vyprovokoval váš seminář.

Naštěstí mnohé, které jsem si četbou chtěla připomenout, jsem našla. Raději jsem si ale Slunce a stromy od M. Macourka pro jistotu oxeroxovala. Pro autora by to musel být silný zážitek vidět a slyšet svůj výtvar v podání souboru Jiřiny Lhotské. Ještě jednou moc děkuji za možnost poznání."

Zdena Nováková

MĚLNICKÁ PŘEHLÍDKA 1991

Bouhatou a utěšeně košatou větví na stromu dramatické výchovy (tvořivé dramatiky) je v posledních letech dětský přednes, zejména pak jeho souborová podoba. Také letošní, v pořadí už 20. národní přehlídka dětských recitátorů a recitačních kolektivů (pojednáte ji hostil Mělník) ukázala, že dětské recitační soubory vedené tvořivými pedagogy představují špičku naší dramatické výchovy.

Když se po dvou dnech vystoupení sešli členové lektorského sboru s vedoucími souborů a se seminaristy na veřejné diskusi, již končila i ta letošní národní přehlídka, hovořilo se právem o řadě kladů společných většině souborových vystoupení. Především o vynalézavé dramaturgii: Vedle folklorní pohádky a klasických Hrubínových veršů, vedle současné "klasiky" (Jiří Žáček) jsme se tu setkali s moderními pohádkami Miloše Macourka, Aloise Mikulky, Jindřicha Balíka a Ili Hurníka, se světovou nonsensovou poezií ze sbírky Ostrov, kde rostou housle, s nejnovějšími verši Ilony Borské a Iva Štuky, ale i s Wildeovou symbolistní pohádkou Sobecký obr.

Hovořilo se o tom, že hranice mezi přednesem a dětským divadlem už dávno není striktní, pěkně podle pravítka narýsovaná, ale že je ku prospěchu obou oborů provokativně nejednoznačná. Ty tam jsou doby, kdy dětský kolektivní přednes byl jen statickou, akademicky uhlazenou stafáží. Mělnická přehlídka, která byla sestavena z postupových přehlídek ve všech bývalých krajích, nabídla v každém pořadí jiný klíč k přístupu k textu. Děti z jablonecké ZUŠ (ved. Libuše Hájková) oživily Žáčkovy verše ze sbírky Pro slepičí kvoč invenční hrou s klobouky a čepicemi, mělnická ZUŠ (ved. Jiřina Lhotská) zinscenovala Macourkovu pohádku Slunce a stromy pomocí stylizovaných kostýmů (sít'ových triček - stromů) a proužků barevných látek (listů), hradecký soubor LDO ZUŠ Na Stězině (ved. Emilie Zámečníková) se svým Sobeckým obrem dostal jednou nohou až na teritorium vyprávěného divadla a neváhal použít čistě divadelních prostředků (včetně promyšlené práce se světly a tmou), třinecké děti si pohrály s dramatickými situacemi z dětského světa, které nabídly verše Ilony Borské a Iva Štuky z knihy Řikadla a šeptánky (v tramvaji, jízda na kole...), ZUŠ v Ostrově nad Ohří (ved. Irena Konývková) zahrála pohádku O jednom králi Aloise Mikulky s barevnými šátky, které se bleskurychle proměňovaly tu v koně, tu v trůn, jindy v plášť...

O mnohém se v diskusi hovořilo. Ale k jednomu tématu letos nikdo neměl potřebu se vyjadřovat - k metodice práce s dětmi. Tedy k tématu, okolo něhož se ještě před několika lety téměř vždy takovéto debaty a hodnocení točily, od něhož se vlastně zpravidla začínalo jako od nejspornějšího a nejaktuálnějšího. Letos byla

úroveň souborových vystoupení taková, že o základním přístupu k dětem a o smyslu této práce nebylo třeba dlouze mluvit. Svůj podíl na tom nepochybně mají systematické vzdělávací akce (praktické semináře), pořádané dříve divadelním oddělením bývalého ÚKVČ, dnes ARTAMOU (pracovištěm IPOS MK), Ústředním domem dětí a mládeže (nyní IDM), v posledním roce Sdružením pro tvořivou dramaturgii a někde v krajích osvědčenými organizátory a metodiky. K nejdůležitějším a nejefektivnějším seminářům patří ty organizované každoročně při národních přehlídkách dětských divadelních a loutkářských souborů v Prachaticích (od roku 1974 do roku 1989 v Kaplici) a při národních přehlídkách dětských recitátorů v Mělníku. Zdá se, že letošní seminář v Mělníku by mohl být novým impulsem pro rozvoj dětského přednesu a dramatické výchovy. Poprvé trval celý týden (20. - 26. května), poprvé byl k účasti přizván zahraniční lektor (z Lucemburska), poprvé byl důsledně koncipován jako seminář o podstatě věci, tedy o tvořivé dramaturgii - nejen úzce zaměřený výhradně na přednesové otázky, poprvé se pozornost věnovala systematicky tvořivým hrám při výuce českému jazyku a literatuře na ZŠ a poprvé se ho zúčastnilo tolik mladých lidí, zejména studentů pedagogických nebo filozofických fakult a středních pedagogických škol, a řada zcela nových tváří, s nimiž se jistě brzo setkáme při různých přehlídkách dětských souborů nebo díky nimž alespoň do některých tříd vstoupí Komenského škola hrou. - Pokud její zárodky neudusí rigidní, přežívající školský režim a mnozí tvořivost se brání (nebo tvořivost neschopní?) ředitelé, inspektoři a vlastně i kolegové. Ale to už je námět na docela jiný nepřilíš optimistický článek.

Jaroslav Provazník

Zvířata pošla, stromy uschly

Vypadá to, že je všemu konec a o ničem se dál psát nebude. Ale není tomu tak. Onen pesimistický úryvek je z knížky Jaroslava Hovorky Oranžová noc. Těch nocí bylo na našem dramatařském táboře šest.

Každé noci předchází den a i ten může mít a měl různé barvy. Nejprve dny trochu čmouhaté. Kde bude tábor, kolik nás bude a kolik vše bude stát, kdo nám bude vařit, jak tam pojedeme? I den již sice bez fleků, ale dosud takový šedý. Těšili jsme se, ale nikdo nevěděl, jak vše bude fungovat.

Již uvedená kniha se stala podnětem k rozvíjení komunikačních dovedností účastníků tábora, ale spolupracovali i domorodci. Smyslem činnosti bylo naučit děti pracovat v různých početných a pokaždé jiných skupinách.

"...Okolo šuměl les. Vzduch voněl oranžovou nocí. Nocí plnou světla..." Motiv z knížky se stal i náplní posledního večera. Cesta noční přírodou při svíčkách, vzájemné povídání o pocitech a názorech každého, kdo prožil sedm dní ve Strážném v Krkonoších.

To ostatně již v červenci hostilo po dvou pětidenních dramatických cyklech čtrnáct maminek s jejich ratolestmi /tatínka se nám sehnat nepodařilo/. Maminky - a vlastně i jedna babička - nebyly na dovolené. Tleskaly, malovaly, cvičily spolu s dětmi. Pouze do černého látkového tunelu se vtěsaly jen děti.

Oba dramatické tábory pořádal dům dětí a mládeže Víkř v Jablonci n. Nisou poprvé a po zkušenostech plánuje další ročníky, protože vzrůstá zájem o veškeré dramatické činnosti. Ať už formou

odpoledních dramatických kroužků v jednotlivých věkových skupinách, tak i při začleňování tvořivé dramaturgii do dopoledních programů v dramatickém středisku a v klubech pětiletých.

Petra Pokorná

Setkání dětských a dospělých divadelních souborů v Ostravě se konalo počtvrté.

V sobotu 16.11.1991 jsme - to znamená DIVIDLO - Divadelní studio Dramacentra Ostrava ve spolupráci s Obvodním kulturním střediskem v Ostravě 1 - uspořádali již Čtvrté setkání dětských a dospělých divadelních souborů v prostorách Domu dětí a mládeže v Ostravě 1, Ostrčilova 19. Celá akce pod heslem "Vidět a být viděn" byla doslova vydupána ze země, při její přípravě jsme vycházeli z toho, že byt' nemáme ani korunu, přesto se chceme setkat s přáteli z celé republiky a ukázat jim, co děláme, podívat se na jejich představení, najít si čas na debaty, hádky, výměny názorů, ale i na to obyčejné setkání se lidmi s lidmi... Podařilo se nám najít nejen spolupřadatele - ObKS v Ostravě 1, ale i sponzory: a.s. Cabel plus Ostrava, Agenturu MISS v Ostravě a další, takže větší část nákladů na dopravu, ubytování i stravování jsme pokryli (byť zdaleka ne všechny). Rodiče dětí z DIVIDLA, ale vlastně celé DIVIDLO spolupracovalo při přípravě i realizaci, měli jsme přemíru hostesek, kuchařek, servírek, uvaděček, kulisáků, osvětlovačů, zvukařů - prostě všech, kteří jsou zapotřebí k pořádání takové mamutí akce.

Mamutí akce proto, neb se nám podařilo vtěsnat do jednoho dne nejen dost času na přípravu jednotlivých souborů, na diskuse, oběd, snídani i večeři, ale i tato představení :Škaredou princeznu na motivy pohádky Lubomíra Feldeka uvedlo DIVIDLO jako svou 29. reprízu, Kfýtko Hranice představilo pohádku na motivy Aloise Mikulky Co ti královští koně žerou, O jednom králi uvedl dětský divadelní soubor Klopýtko Hranice, pohádku na námět Olgy Hejné O chodícím domečku předvedla Brnkadla z Brna. To byl dopolední program. Odpoledne začalo koncertem skupiny Za horka, kterou vede Jáchá Krajník, dále se všichni mohli podívat na film - muzikál na námět divadelní hry Aloise Jiráska Lucerna. Tento film natočilo DIVIDLO letos v létě na letním soustředění ve Spálově. Po chvilce přípravy jsme se mohli podívat na další představení z dílny vloni tolik úspěšného souboru Šalik Šal'a (excelovali nejen na našem 3. setkání, ale i na národní přehlídce v Prachaticích) - Zelená rozprávka, autoři: J.Pavlovič a M.Máčiková. DIVIDLO - nejstarší oddíl - se v premiéře představil se svou adaptací sci-fi románu Johna Wyndhama Den Trifidů pod názvem Černé světlo.

Pravděpodobně jedním z vrcholů 4. setkání bylo představení souboru HUDRADLO ze Zlivi. Mirek Slavík se tentokrát se souborem pustil do přetěžkého úkolu. Pokusili se o svou adaptaci staré irské pověsti pod názvem Kirree. Tato inscenace na národní přehlídce v Prachaticích diváky většinou zasáhla, ale vyvolala i mnohé diskuse na téma přechodu dětí z dětského divadla - kam?

Na 3.setkání v červnu 1991 jsme byli všichni okouzlení a vyvedeni z míry představením Samopal dekadentního divadla BERUŠKA z Hranic - proto nás potěšilo, když přivezli další inscenaci, tentokrát pod názvem Tři mušketýři. Jejich takřka totální improvizace na jevišti však vyžaduje mnoho splněných podmínek najednou; snad i to, že jsme je viděli v červnu způsobilo mírné rozpaky...

Závěr celé přehlídky byl v režii souboru P.R.D. z Pezinku, který přivezl v režii Vlada Sadílka inscenaci Hamlet, alebo Fragmenty a slova autorů Reingraber, Sadílka a Shakespeara. Po dvouhodinové přípravě byli diváci zataženi do "divadla pěti smyslů" - téměř dvě hodiny se hrálo ve všech prostorách Domu dětí a mládeže za doprovodu dýmovnic, světel, hudby, vůní, chutí - nesmírně silný zážitek, i přes pozdní hodinu, zanechal ve všech nejen pocit deprese z lidského chování, ale i rozpaky nad až marnotratným hýřením prostředků. Snad méně by bylo v tomto případě více...

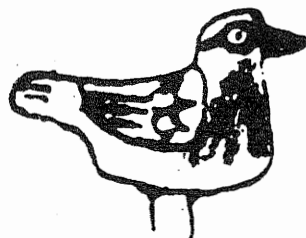
Na divadlo jednoho herce (Sadílek-Gogol : Bláznovy zápisky, se už k naší lítosti nedostalo - bylo hluboko po půlnoci a už jsme nemohli dále. Nepřijel ani soubor Ďapka ze Znojma pro

onemocnění, ale na jeho vedoucího Petra Žáka se budeme těšit někdy příště.

Celou přehlídku sledovali odbornými zraky lektori Jiří Štefanides, Marie Poesová, Milan Strotzer a vlastně všichni vedoucí souborů a účastníci v diskusních klubech.

DIVIDLO si tak v sobotu 16. listopadu realizovalo jeden ze svých velkých snů: pozvat si do Ostravy kamarády z celé republiky a jít se svými představeními nejen do konfrontace, ale i do diskuse, do porovnání... A nedopadlo to zase tak nejhůře - takže chystáme 5.setkání dětských a dospělých divadelních souborů, tentokrát na 1. červen 1992 a pozveme pro změnu zase soubory z Moravy, především z okolí Ostravy.

Saša Rychecký

DOKUMENTACE

Záznamy a zápisky z 3. národní dílny mladých divadelních a loutkářských kolektivů Nové Město nad Metují 19. - 21. října 1990

Třetí dílnu divadelních a loutkářských souborů středoškolského věku pořádal Ústřední dům dětí a mládeže, Praha (dnes IDM) ve spolupráci s koordinačním centrem pro tvořivou dramaturgii tehdejšího ÚKVČ (dnes Centrum pro dětské aktivity ARTAMA). Třídenní praktický seminář hostil opět DDM v Novém Městě nad Metují.

Akce, která je určena vedoucím, případně zkušenějším členům těchto kolektivů, které z dětských přehlídek (prachatických) už odrostly, a na "dospělých" přehlídkách - jestliže se na ně dostanou - se necítí zpravidla ještě jako doma. Poprvé se tato dílna konala v roce 1987 (výhodiskem práce byl literární text - povídka Joe Hlouchy) a podruhé v roce 1988 (výhodiskem byl obraz Františka Muziky). Po roční přestávce se dílna konala v říjnu 1990; výhodiskem se stala hudební skladba - viz dál. V roce 1991 se etapa sondování různých cest z různých výchozích bodů (4. dílna měla jako výchozí bod předmět - dveře) uzavřela. Od roku 1992 by dílna měla získat novou koncepci a její součástí by mělo být alespoň jedno představení středoškolského souboru a diskuse o něm.

O genezi nápadu pořádat tyto dílny a o průběhu prvního setkání se lze dočíst v 5. čísle měsíčníku Československý loutkář 1988.

Pro ty, kteří princip práce v této dílně neznají, stručnou informaci:

Od pátečního večera do nedělního dopoledne pracují účastníci dílny ve třech skupinách. Jádrem každé skupiny jsou členové jednoho mládežnického souboru, k nimž jsou - většinou losem - připojeni seminaristé - vedoucí dalších souborů. Lektorem každé ze tří skupin je vždy vedoucí souboru, který tvoří jádro dané třídy. Tento princip umožňuje nejen konfrontaci různých přístupů a metod práce se souborem tohoto "specifického" věku, ale seminaristům to umožňuje nahlédnout při praktické práci do stylu toho vedoucího, který je lektorem příslušné třídy.

V roce 1990, z něhož vám jako inspirativní materiál předkládáme obsáhlé zápisky a poznámky ze všech tří tříd, pracovali s jednotlivými skupinami tyto lektori: Eva Kaderková, uč. LDO ZUŠ Žatec, Mirek Obrátil, jeden z vedoucích souboru PIRKO v DDM Lužánky, Brno, a Josef Brůček, vedoucí loutkářského souboru Tatrmani při OB Sudoměřice u Bechyně.

Výhodiskem práce se stala jedna hudební skladba, kterou si každá skupina mohla vybrat ze 6 nabídnutých možností. S vybranou skladbou každá skupina po celé tři dny pracovala. V průběhu nedělního dopoledne každá skupina předvedla komentované ukázky z cesty, kterou od pátečního večera prošla při hledání tématu, motivů, prostředků atd. Na ostatních bylo na základě předvedeného svědectví o cestě dešifrovat, jakou skladbou se skupina po celé tři dny zabývala.

Skupiny měly v pátek večer na vybranou tyto hudební skladby:

1. Gregoriánský chorál - *Introitus ze Mše na neděli velikonoční*
2. Krzysztof Penderecki: *De natura sonoris*
3. Jana Koubková: *Karmelitská* (z desky Bosa, Supraphon)
4. Stromboli: *Stromboli*
5. Karel Sodomka: *Čtyři pochody pro bicí nástroje, část II. Pout'ový* (z desky Pražský soubor bicích nástrojů, Panton)
6. Marian Varga: *Amata nobis, quantum amabitur nulla*

Skupina vedená Evou Kaderkovou

Poznámka: *Uvádím sled akcí, cvičení, her i zdánlivě nepracovních událostí, k čemuž semtam přidávám drobný komentář, který je ovšem třeba brát zcela subjektivně. Rozhodně si nepřisvojuji právo nějak objektivně hodnotit události v naší skupině. Co ovšem mohu zcela objektivně konstatovat, že jsem se cítil v této skupině velmi příjemně, že to byl jeden z mých nejhezčích zážitků na akci podobného druhu.*

Pátek 19. října

- Tykání (bez výjimky, pokud ovšem proti tomu někdo něco nemá).
- Seznamování: rytmické kolo - představování sebe sama (jak se jmenuji, čím se zabývám apod.) ve čtyřčtvrt'ovém rytmu.
- Honička na dvě baby: baba se zvednutou rukou honí stojící, baba s rukou v týle dává babu sedícím.

- Soustředění - uvolnění těla v lehu, postupné soustředění na všechny části těla, nakonec třením zahřát dlaně, potom je dát na oči, oči otevřít a teprve pak dát dlaně z očí.
- Pohodlné uložení všech - jen poslouchání všech skladeb za sebou.
- Diskuse o hudbě: První dojmy, první pocity :
 - pojmenování každé skladby
 - roztřídění
 - vytváření příběhů, děje
 - vizuální představy.
- Postupné probírání skladeb :
 1. skladba (Gregoriánský chorál)
 - linie, pokora, mohutnost, temnost, vznešenost, hloubka, narození dítěte, velebnost, milosrdenství, smíření
 - příjemný pocit
 - v chrámu se otvírá střecha, chrám v mize, obraz - temno, zespodu z chrámu zužující se paprsek nahoru
 - velká shoda,
 2. skladba (K. Penderecki): každý jedním slovem (dvěma):
 - plíživá agrese, apokalypsa, hrůza a strach, města, zkáza, zánik města, chaos a nejistota vesmíru, katastrofa, civilizace, démon; konkrétní příběh:
 - příšera dobývající se skrz kanálovou mříž na ulici - až vyleze, nastane zkáza
 - představa cirkulárky, pásy, kolečka
 - asociace knihy : lidé žijící na smetišti, pocit strachu
 - návštěvník z vesmíru se dostal do tmy, do města, kde zhaslo slunce, původní obyvatelé se zabývali výrobou světla, návštěvník odtud utekl, dostal se do jiného města, kde nějaká příšera polyká lidi a produkuje železo, déšť tuto příšeru zničil, jenže lidé se začali hádat - nic se nezměnilo
 - apokalypsa - propadání - záblesk naděje, ale byl to jen kov,
 3. skladba (J.Koubková : Karmelitská)
 - pěkný pocit po Pendereckém, pak upadání pozornosti
 - dlouhé, ze začátku pohoda, a pak ne
 - růžová barva (ne všichni), valčík
 - motýli, hmyzožravec
 - kolotoč, který se rozjíždí
 - neuzavřený - věčný kolotoč
 - probouzející se jaro, nečekaný konec, zvrát, vrátila se zima, pak definitivně jaro
 - nedělní odpoledne - vpád násilí,
 4. skladba (Stromboli : Stromboli)
 - obraz - abstrakce - červená barva, roztěkané pásy, velký měnící se flek - tepání
- let nad krajinou - nejdřív příjemné, potom zvrát, nakonec let zmizí - pilot omdlí, lezení po skále, valící se kamení
- klec - nová klec, kanárek, který se snaží dostat ven a umlátí se k smrti
- abstrakce - silnější prolínací se provázky, bílé schody převalující se přes sebe, zužující se, pořád vedou nahoru
- zrcadlová skříň, obličej, zrcadlo praská, až se rozbije
- vývoj lidské společnosti podle Lenina - skončil 17. listopad 1989
- svítýlka na palubní desce kosmické lodi, let do neznáma, stane se něco?, nic konkrétního se nestane
- invaze, nezadržitelný proud šedé hmoty - láva
- něco, něco, a pořád nic, očekávání něčeho zásadního, čekala jsem něco víc, konec nic nevyřešil
- nejmiň pocitů při této hudbě proti ostatním skladbám (víc lidí),
- 5. skladba (K.Sodomka : Pout'ový pochod)
 - jiný pocit než napoprvé
 - hudba k animovanému filmu - semínko pukne a vyroste
 - něco mezi Šmouly a Indiány
 - dítě se narodí - jde do školy - puberta - život
 - pracovní den
 - film Poslední císař
 - pokoj ve vile - věci mají nutkání dát se do pohybu
 - den na pionýrském táboře - ruch dne
 - piňd'ové ve vysokém lese, někdo přišel a díval se na ně, dostali strach, nastal zmatek, začali kolem přichoziho tancovat, všichni byli na elektrickou energii, někdo vypnul proud, nakonec proud opět někdo zapnul a začalo to znovu
 - poprvé neklid, podruhé sranda
 - tanec šamana (napoprvé), nebo - sedí rodina, přijde telegram, že přijede tetička, horečné přípravy na návštěvu, vše je hotovo - klid, něco zapomněli, znovu zmatek, kukačka, zvonek, listonoš - telegram : tetička přijede příští týden,
- 6. skladba (M.Varga: Amata nobis, quantum amabitur nulla)
 - vztah dvou lidí - láska, život, stereotyp, ale láska zůstává
 - soudržnost lidí, něco se děje mezi lidmi - stůj!, a zase krása, pohoda
 - napoprvé se zdála hudba chudá a banální, napodruhé se už nezdá - dětství, přichází svět dospělých, ale nedorazí - vycouvá

- vztah mezi malým chlapečkem a maminkou, chlapeček roste, je v partě, něco provedl, zavřou ho, vzpomíná na maminku
 - dva lidi najdou staré figurky (hrací strojek), pak se zkusí sami hýbat ako figurky strojku, ale nejde to, a tak dál pozorují
 - dokument o skupině lidí, písnička s titulky na začátku a na konci (v televizi)
 - jeden pohodový den - dva lidé mají pohodu, nikdo je nehoní, svět kolem šílí, takže se vrátí znovu k sobě.
- Hra na rytmus - je zadáno podstatné jméno, k němu v rytmu v kruhu řekne každý jakékoli přídavné jméno gramaticky správně nebo slovo. Nevím spolu s předáním předmětu: po oběhnutí nové podstatné jméno a znovu; kdo splete, vypadává; postupně se zrychluje.
 - Chůze v prostoru - zaplňování prostoru, na slovo po dvou krocích štronzo a znázornění gestem (nejprve slovo charakterizující vztah, potom z hudebního světa).
 - Zpívání s kytarou.
 - Pro kterou skladbu se skupina rozhodne? Do kruhu každý říká číslo skladby, pro kterou hlasuje :2 2 2 5 5 5 2 2 1 5 2 5 5. Nerozhodný výsledek.
 - Přemýšlení o tématu.
 - Přečtení poznámek zapsaných ke skladbě č. 2 (jeden člen skupiny poznámky celou dobu zapisoval) - Uneseme celý zítřek pracovat na skladbě č. 2 (Penderecki)? - Co vás na 2 vzrušuje? - Velký rozsah nálad, možnost vypořádat se se strachem.
 - Č. 5 - cesta nejmenšího odporu - přečtení poznámek ke skladbě č. 5 - pěkný příběh, jenom jde o to vyjádřit myšlenku - povrchní.
 - Diskuse 5 versus 2: povrchnost versus téma - 2 víc vzrušuje, provokuje, 5 je najednou jasná, čitelná
 - proč, když svět je složitý, neukázat i na prosté věci, i v jednoduchosti je síla
 - (opozice) chce se poprat s tématem
 - znovu poslouchání skladby č. 2 - opět hlasování : převládá skladba č. 2.
 - Pohybové hledání - vybrat látku (tkaninu) podle pocitu z 2 a při opětném přehrávání hudby se s látkou pohybovat.
 - Krátká diskuse o pocitech při pohybování na hudbu.

Sobota 20. října

- Chvilé nezávazného povídání.
- Honička s držením místa předání baby na těle.
- Soustředění v leže
 - rytmus srdce nejprve sledovat, pak stahovat ruku v pěst

- svůj rytmus nejprve vytukávat sám pro sebe, pak poslouchat ostatní a sjednotit se s ostatními, na tlesknutí, vytukávat rytmus střídavě potichu a hlasitě.
- Přemýšlení o hudbě - co chceme lidem sdělit, atakovat lidi okolo, - statická věc, zvenčí zasahují vlivy, ale statické zůstává,
 - živý obraz - naopak dynamická věc.
- představovali jste si při hudbě vůně nebo pachy?
 - dotek hliníkovou vidličkou plomby zubu - zbořeníštní prach
 - bez vůně a pachu - jemný ocelový prášek při obrábění - skalpel
 - možná přece - olej - černý dým bez zápachu - vzpomínka na rozlitý luxol - čistě ostrý kovový pocit - vzpomínka na rezavé železo.
- Jaká prostředí se vám vybavují?
 - omezený prostor - letištní hala - ulice - nepřijemně otevřený prostor.
- Barvy?
 - šedá, lesklé, jednotvárné, kovové barvy, černá, červená, pořád někde běžím a nikde to není lepší.
- Znovu poslouchání
 - z různých stran působí, na "něco" vily
 - člověk prochází betonovou chodbou - nahoře zkáza, pak vyjde a vidí
 - taky pobyt v krytu, zkáza na povrchu - oheň
 - poslední člověk po zkáze světa - jde a vidí, vzpomíná, léká se
 - leží na mrtvole, úlek, běží dál, trpí a jde tupě dál
 - obr brání lidem v pohybu, už nemůžou, ale jdou těžce dál.
- Pokuste se pojmenovat téma!
 - únik ze zkázy
 - právo na sebeurčení
 - nezdolnost člověka
 - agrese vnějšího světa x opuštěnost člověka
 - říct ostatním, že nechci žít v neustálém strachu z věcí ovlivnitelných i neovlivnitelných, najít sílu přežít
 - nevzdávat předem, jde přežít vždy, vnitřní síla, jak se dostat ven.
- Zkusme hledat jedno téma!
 - víze člověka, který podlehne
 - ne, konec optimistický
 - ne, konec není tak optimistický, strach je tam pořád
 - ještě se může vzchopit
 - příslib, že to bude lepší
 - stojí za to bojovat dál, nevzdávat to - co s koncem?
- Najít vlastní názor na řešení.
 - živý obraz?, pohybové divadlo?, zvuky?, hlas?, zvuky předmětů?

- natažená ruka z něčeho někam - obr - všichni lidi, trčí ruka - pohybově bez textu, výrazný pohyb - ostré zvuky při kterých mrazí, - naopak rozmazané - pohybové divadlo se zvuky : kovovými, nepřírozenými, technickými
- bez zvuků - agresivní lidský dupot - varování před rozpínáním se civilizace, naděje - jsme tady, ještě máme šanci, - ani v závěru lidský hlas?
- Shrnutí : Pohybové divadlo se zvuky - budeme hledat, zkusme vyzkoušet dupot.
- Cvičení - setkávání - chození, vybírání a setkávání očima, vybrat člověka - zkoušet, jak blízko k sobě se obličej dostanou, přesvědčit o své osobnosti - debata o dojmech - vysvětlení, proč toto cvičení a odkaz na hledání našeho tématu - agrese je třeba čelit zase jistým druhem agrese (hledat modelové situace):
 - cesta v otevřeném prostoru - nebezpečí hroící člověku, výstraha
 - cvičení - čarovný les - očima a tělem zabránit průchodu lesem; opakování čarovného lesa s prohozením úloh
 - cvičení - kruh lidí, uprostřed "obětí", kruh chytí rytmus, pak zrychlování, stahování kruhu, zesilování dupotu; několikrát opakování; dojmy lidí uprostřed - osamocení proti síle, proti asimilaci
 - cvičení - na poslední chvíli dav uhýbá - několikrát opakování
 - cvičení - prostřední očima hlídá lidi v kruhu, nesmí je vidět se hýbat; lidi v kruhu jdou do středu - dojmy lidí uprostřed.
- Odreagování - hledání diamantu zraku a hlasu : všichni mají zavřené oči, v místnosti je položen předmět - diamant, po dotknutí diamantu má člověk opět oči a může mluvit; sdělování dojmů
- Poslech hudby č. 5 na přání a pro pobavení dvou členek souboru.

Přestávka na oběd

- Navazování kontaktů posláním klubíčka gummy, říct, proč kdo poslal komu klubíčko, hledání konkrétních obrazců ve vzniklé síti, výměna místa podle pocitu, kdo vedle koho by chtěl stát : znovu hledání obrazců, změna pavučiny podle přání lidí.
- Debata o tom, co dál dělat vzhledem k zítřejšímu svědectví.
- Hledání klíčových bodů.
- Hledání tvaru etudou - jeden člověk chodí prostorem, kde se prochází ostatní, sjednocení rytmu chůze procházejících se, stahování lidí k zvolenému osamocenému člověku - opakování - poznámky k etudě - hledat charakter pohybu, sledovat se očima, snažit se o gradaci - opakování s upřesněnou aranží podle poznámek - opakování s různými lidmi.

- Hledání, jak ukončit pohybové etudy (činnost se orientovala na upřesnění krátkého tvaru jako základu pro rozsáhlejší inscenaci; il: ukázat děs z masy, která dokáže převálcovat kohokoli, kdo se jí nelíbí).
- Opakování s dotažením do konce - černá ovce vyjde přirozeným výběrem při procházení se lidí.
- Debata o dojmech z projíždění.
- Rozebrání temporytmu etudy.
- Řešení závěru - jak prorazit kruh.
- Řešení úplného závěru - jaký vztah zaujme dav k jedinci.
- Řešení, jak se dostat z vlivu davu.

Přestávka

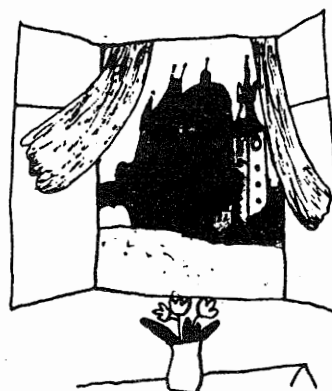
- Zpívání.
- Cvičení - vyplňování prostoru, štronzo, úder na bubínek - najít požadovanou barvu místnosti - pokusit se navázat kontakt na dálku očima.
- Opakování etudy - závěr pořad není v pořádku - dojmy z etudy.
- Hry - hledání předmětu v místnosti poslepu podle signálů (dvě družstva - soutěž), navádění provádí celá skupina - snaha o uchování důstojných vztahů i přes soupeření.

Neděle 21. 10.

- Vyplňování prostoru - na slova : záda, břicho, klek apod. zaujmout danou polohu.
- Leh na zádech - uvolnění, dýchání - hlasitější výdech, sjednocení výdechu (rychlé sjednocení), pak každý sám.
- Prales - zvuky pralesa - probuzení, gradace, usnutí; poslouchání ostatních.
- Zvony - základní zvon udává tempo, ostatní se připojují (přestože nebylo zadáno, skončilo se do ticha - cvičení se podařilo).
- Opakování etudy, poslední poznámky.

Vystoupení - svědectví pro ostatní skupiny.

Zapsal Jiří Provazník

Skupina vedená Josefem Brůčkem

Pátek 19.10.

- Nemocná - kruh lidí těsně vedle sebe, ruce v kruhu, baba se předává z ruky na ruku, můžu uhnout rukou, ne však z kruhu, nesmím se pohnout nohou - honič nemůže babu předávat nejbližšímu sousedovi zprava a zleva.
- Rubikova hra.
- Vlášky.
- Zrcadla.
- Čmáranice - volné tahy rukou - obtahování čar a pojmenování náhodných tvarů.
- Grafický záznam výrazů "strach", "radost", "nepohoda", "rodina", "klid", "úspěch" - porovnání - konfrontace s ostatními obrázky; hledání souvislostí - společných prvků.
- Poslech hudby
 - grafický záznam šesti hudeb (na rubu obrázku poznámky, záznam myšlenek, postřehů)
 - postupně obrázky tematicky řazeny k sobě
 - konfrontace zážitků, pocitů, nálad
 - napsat číslo hudby, která mě nejvíce inspiruje (zvítězily 3 a 5).

Sobota 20.10.

- Honička nabalovaná - honičů přibývá po získání baby (nakonec honí všichni).
- Baba angína - honička po slepu - hra ve vymezeném prostoru - slepý honič nakažlivý jako bacil : koho se dotkne, oslepne a honí s ním - nakonec opět honí všichni.
- Flaška - uprostřed kruhu stojí láhev, hráči se drží pevně za ruce a snaží se ostatní strhnout tak, aby shodili láhev, kdo ji shodí, vypadává; kruh se zužuje, hra pokračuje - vyhrává, kdo má větší sílu, rychlost, téměř bezohlednost a výdrž.
- Štronza.
- Sousoší.
- Chutě (poslepu) - ochutnávání - mrkve, jablka, hrušky, bukvice, žaludu, jedlého kaštanu.
- Hra - Co by to bylo, kdyby to bylo - lidské povahy, vlastnosti - metafora.
- Dýchání - uvolnění.
- Co by to bylo, kdyby to bylo - aplikace na hudbu č. 3 a 5.
- Zvolení hudby č. 3 (J.Koubková).
- Poslech hudby č. 3.
- Pohybové etudy - charakteristika hudby, konfrontace etud, postřehy, zážitky, nápady, pocity.
- Honičky venku - míčová v bazénku + jestřáb a had.
- Kresby - znovu tematicky seřadit kresby k hudbě č.3.

- Rekonstrukce a zhodnocení podkladů a materiálů, ze kterých můžeme vycházet - kresby k hudbě - poznámky a záznamy pocitů z hudby - pohybové etudy : Nejčastěji se objevuje monotonnost, stereotypnost, vnitřní vzpoura nebo vytržení ze stavu věcí, opět návrat ke stereotypu.
- Hledání obrázku, který hudbu nejlépe vystihuje.
- Rubikova hra.
- Slepci - pochod.
- Mimoslovní komunikace - oslovení.
- Poslech hudby : zodpovězení otázky : Co je to za člověka, s jakým úmyslem zpívá?
- Volba etudy, která hudbu nejvíce vystihovala.
- Krystalizování etudy :
 - Padák zavěsit ke stropu - zespod okrášlit - pocit příjemna a bezpečí (papírové růže, lampiony).
 - Navodit příjemnou atmosféru (melodický ton), poslepu přivést lidi.
 - Tma - skřeky, vrzání, strach - spuštění padáku a rychlé vytáhnutí zpět.
 - Světlo - nic se nezměnilo, vše je na svém místě, jen lidé a růže jsou pomačkané.
 - Jiná zkušenost a jiný vztah k prostoru.
 - Že by se přece něco změnilo???
 - Odreagování : čtení poezie - hra se zástupnou řečí - V.Holan - Modlitba kamene.

Zapsala Jana Mandlová

Skupina vedená Mirkem Obrátle

Pátek 19.října - po společném zahájení

- Zajímavá a netradiční příprava místnosti před zahájením činnosti: Soubor do ní spontánně nanáší množství předmětů, ze kterých byl předtím sestaven portrét souboru. Jde například o štafle, jehličnatý strom v květináči (araukárie), jakýsi velký dřevěný mlýn, dveře, věšák na šaty, gobelín, lavice, židle, krychle, lano a další. Mezi předměty je natažen koberec. Z poznámek členů souboru i lektora vysvětluje, že jde o zabydlování a zútulňování prostoru.
- Zahájení - představování.
- Seznamovací hra: Jeden stojí uprostřed kruhu lidí, řekne jméno někoho z přítomných a snaží se ho chytit (dotknout), dokud honěný nevykřikne jiné jméno; tím je osvobozen a honič chytá nově jmenovaného.
- Poslech skladeb - diskuse po každé skladbě:
 1. skladba (Gregoriánský chorál)
 - odevzdanost, rezignace
 - přesný pohyb
 - temné obrazy, výjevy
 - potměšilé barvy, většinou v kombinacích
 2. skladba (Penderecki)

- lektor : Jednalo se o zachycení pohybu, nebo stavu?
- sci-fi představa z budoucnosti - mrtvá Země bez Slunce; představa příběhu
- tmavé barvy v kontrastu se světlými
- podobnost s duševními procesy
- depresivní pocity; otázka po smyslu skladby, vykaulkulovanost
- hudba pro nervově postižené lidi

3. skladba (Koubková)

- potopení Titaniku - katastrofa lodí, na které se stále tančí
- lektor : Stav, nebo děj? (Každý at' si zodpoví sám pro sebe)
- představy příběhů
- diskuse o výrazném zlomu v hudbě - ženský fenomén - porcelánové hrací hodiny
- porucha - stroj se zblázní
- pestré, impresionistické barvy (příp. světlé, rozmazané) v kontrastu k černé - řádění živiů

4. skladba (Stromboli)

- lektor : Barva? Stav, nebo děj? Pro koho je skladba určena? (Tato otázka nepochopena a neuznána jako vhodná)
- analogie s 1. skladbou
- lektor : Který živel? - odpovědi se zcela různí
- problém neoddělitelnosti potlesku a jásotu na nahrávce od samotné skladby

5. skladba (K. Soňomka)

- lektor : Tvar, materiál, barva, pohyb?
- "Orchestrion tohoto světa před druhou světovou válkou"
- veselí - cirkus, klaun; mráz - cinkot rampouchů, vložky; "klapkobřinkostroj"
- barvy : celé spektrum

6. skladba (M. Varga)

- pohlazení na duši
- "Cesta životem"
- je to resumé předchozích skladeb

■ Druhý poslech skladeb - rekapitulace - na přání lektora necháváme konečný výběr na zítřek.

Sobota 20. října

- Návrat do zabydlené místnosti je opravdu příjemný, před zahájením se zpívá s kytarou. Zdá se, že právě atmosféra hraje v Mirkově práci jednu ze zásadních rolí.
- Příprava na volbu skladby.
- Rozhýbání po ránu - baba ve dvojicích - v doteku co největší plochou.
- Pohyb ve čtveřici - vytvoření velkého zvířete.
- Pohyb ve dvojicích - zaujmout polohu s dotekem určeného počtu končetin se zemí.
- Volba skladby (patřila k velmi zajímavým částem semináře).

1. část - Každý vhodí lístek do hrnečku přiřazeného ke skladbě, která je mu nejbližší.

2. část - Najít ve skupině člověka, kterého jsme zatím nejméně poznali. Představit si, kterou ze skladeb si asi mohl vybrat. Potom si formulovat proč - pokud možno jedním slovem. Toto slovo napsat na lísteček a hoit opět do hrnečku dané skladby. (Průběžné počítání hlasů, diskuse)

3. část - Která skladba nám připadá nejinspirativnější pro společnou práci? Vhodit lístek, nejlépe se zdůvodněním.

4. část - (po sčítání) - Možnost posledního ovlivnění jedním prázdným lístkem.

■ Výsledek :

1. skladba - 1 prázdný papírek
2. skladba - 5 prázdných papírků
 - "volnost fantazie"
 - "absurdita dnešního světa"
3. skladba - 7 papírků
 - "poetická"
 - "příjemná"
 - "romantická"
 - "ženskost"
4. skladba - 6 papírků
 - "romantika"
 - "je zvláštní"
 - "je nenápadná"
 - "temperamentní"
 - "je to její muzika"
5. skladba - 10 papírků
 - "hodně stránek"
 - "mnohotvárnost"
 - "je veselá"
 - "splývá s hudbou"
6. skladba - 17 papírků
 - "něha, vzrušení"
 - "pro každou generaci"
 - "vzhledem k složení skupiny - koloběh života, jeho soulad a nesoulad"
 - "citlivost"
 - "vstřícnost"
 - "milá"
 - "vztahy mezi lidmi"
 - "výrazně dramatická stavba"

■ 9.30 ráno - vítěz skladba č.6.

Po přestávce

- Všichni udělají kruh tak, že se dotýkají rameny :
 - cítit doteky
 - uvolnit se ve svém vymezeném prostoru, ve svém "válcí"
 - lektor posílá impuls (strčí na jednu stranu) - proběhne řetězová reakce, jako když padají kostky z domina.
- Počítové cvičení
 - zavřené oči
 - všichni jsme z vosku

- začíná svítit slunce, pomalu tajeme - nejprve na povrchu, vosk z nás stéká
 - teplo proniká do nitra, začínáme měknout celí
 - rozplýváme se na zemi
 - jsme zcela uvolnění, rozplynutí, přestože občas ležíme na sobě
 - pomalu se ochlazuje, přichází noc; na našem povrchu se tvoří skořápky, teplo zůstává už jen uvnitř
 - chlad proniká i do nitra, všichni jsme v jakési křeči
 - přichází ráno, první paprsky; začínáme se znovu rozplývat co nejvíce po podlaze, ale bez větší námahy
 - pomalu si uvědomujeme svoje skutečné tělo; cítíme se
 - ležíme ve svém prostoru a snažíme se ho pomocí hmatu co nejlépe poznat
 - postupně se snažíme rozšířit svoje objevování na větší prostor
 - začínáme se více navzájem dotýkat, kontaktujeme se rukama (spontánně se rozlézáme po místnosti)
 - za této situace lektor použije skladbu č.6; vyzývá, abychom se setkávali a vzájemným dotykem komunikovali, bavili se o tom, co nám sděluje hudba.
- Reakce skupiny - diskuse : U většiny dobře přijato, prožito s příjemnými pocity pod vlivem hudby a kontaktu; někteří však příjemné pocity nezažili, buď jim nevyhovoval způsob a téma komunikace nastolené partnerem, nebo byli dokonce opuštěni.

Velmi diskutován je problém "rozdvojení osoby" - při komunikaci na obou stranách, oběma rukama. Není totiž zřejmě možné se zároveň dobře soustředit na obě strany, jednu z nich proto vždy zanedbáváme.

Lektor sděluje, že si všiml, jak se komunikace i pohyb zásadně mění při jednotlivých částech skladby. Při veselé, písničkové části bylo dění v místnosti mnohem aktivnější než jindy.

- Rozdělení do dvojic : Lektor vyzývá k povídání o výstavbě skladby, o jejích jednotlivých částech, o částech dominantní. Nechává k tomu poměrně dlouhý čas, aby si skladbu všichni v klidu a podrobně probrali. Na to navazuje další úkol - všechny části skladby po paměti přesně spočítat.

- Znázorňování jednotlivých částí pomocí libovolných předmětů položených na archy balicího papíru. Archy jsou rozloženy vedle sebe, podle počtu částí, který si skupina stanovila. Skupiny, které si určily tento počet stejně, spolupracují. Z jednotlivých dílů vzniklých asambláží by měl být patrný vývoj skladby. Lektor také upozorňuje, že hlavní roli mají hrát vztahy mezi pokládánými předměty.

■ Nahlédnutí do práce skupin :

1. Diskuse trvá dlouho, jedná se o více spojených dvojic, které se nemohou shodnout ve vyznění jednotlivých částí skladby. Někteří chápou skladbu jako vývoj vztahu dvou lidí, druzí jako život jedné generace.
2. Pouze jedna dvojice - pojímá skladbu jako cestu životem.
3. Vývoj vztahu dvou lidí. Skupina využívá místo archů papíru dřevěné schody.
4. Skupina se posléze rozštěpuje. Část lidí chce na jednotlivé archy klást pouze předměty jednoho druhu, ostatní (skupina č. 4) chtějí klást různé předměty. K neshodám v jednotlivých skupinách dochází i nadále, daří se je však už řešit kompromisy.

Koncem sobotního dopoledne vznikají tedy první dílčí výsledky práce se skladbou. Jednotlivé kompozice jsou předváděny přímo s hudbou:

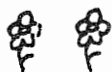
1. Kompozice z bot na čtyřech papírech. Na každém archu jsou dva páry bot, jejich postavení vůči sobě je vždy trochu jiné. Oba páry se k sobě přibližují, na třetím papíru dochází ke konfliktu - masivní bota přišlapuje dámský střevíček. Na posledním archu dvě z bot jako by směřují určitým směrem, druhé dvě jsou však povaleny na boku.
2. Základem kompozice je lano, které je položeno přes všech šest papírů; na začátku i na konci je zamotáno. Prochází kolem květináč se stromem, nevzhledné žluté misky a přes krumpáč s lopatou. Asambláž je při hudbě doplněna pohybem dvojice lidí, držících se přes papíry za ruce. Za stromem se dvojice rozděluje a muž zcela mizí. Žena dochází až na konec.
3. Složitější instalace na schodech o pěti stupních. Tyto stupně jsou propojeny švihadly a provázky, které od druhého do čtvrtého schodu tvoří jedinou motanici. Cesta tak začíná u tamburiny a činelku na prvním schodě, komplikuje se pak u kolečka s růžovými květy, míjí smetáček a lopatku, prochází mezi dlažební kostkou a příbory a rozmotán končí v neurčité na hraně propasti za pátým stupněm schodů u dřevěného mlýnu.

4. Opravdu téměř nepopsatelná kompozice, vytvořená převážně ze štětců. Na prvním archu papíru je jich jen několik, rozházených u pomačkaného kusu zelené látky, na druhém drží více pohromadě a obklopují několik orffovských nástrojů, na třetím jich ještě přibývá, ale jsou zde všechny pohromadě v nádobě, hned vedle stojanu s bubnem a metlami. Na posledním archu leží štětce na papíře v "jediném šiku", všechny míří opět ke zmačkané látce, která objekt prodlužuje mimo papír. Během skladby po jednotlivých polích putují dva výrazně odlišné zelené štětce.

Po úvodním zmatku se nacházejí, na třetí zastávce již tvoří pevný celek a na konci nalézají přesný společný směr (zdá se však, že trochu jiný než ostatní štětce - to se však stává předmětem sporu uvnitř skupiny).

Po polední pauze:

- Rozpohybování - anglická baba - všichni si stále drží všechna místa, na která dostali babu (dokud se lidé mohou vůbec pohybovat).
- Poslouchání zvuků - vleže a poslepu; lektor sám vytváří množství nejrůznějších zvuků pomocí různých běžných předmětů i nástrojů:
 - Každý poslepu hledá předměty, kterými byly zvuky vytvořeny.
 - Každý si vybere jeden zvuk, který se mu líbí a mohl by pro něj být něčím charakteristický.
 - Posloucháme i zvuky ostatních, pokoušíme se s někým navázat zvukový kontakt; zjišťujeme, jestli dotyčný skutečně reaguje na nás.
 - Hlasité zvuky musí utichnout, necháme prostor těm tišším.
 - Zkoušíme své zvuky napodobit ústy, ve stejné intenzitě.
 - Napodobujeme (stále vše poslepu) zvuky vytvořené lektorem.
 - Lektor pouští kousky naší skladby, po přerušení si každý ústy zopakuje linku jednoho vybraného nástroje z daného úryvku.
 - Lektor pouští skladbu celou, všichni zpívají jeden nástroj, který se jim zamlouvá, mohou doplňovat i nový.
 - Znovu celá skladba - každý se pokusí ji vyjádřit pohybem. (Většina lidí činí potíže se "odvázat", ke konci se stále více osmělují.)
- Pokus o ústní rekapitulaci skladby; předchází další poslech na zapamatování (s pobrukováním).
 - Rozdělení na skupiny podle jednotlivých pasáží skladby. Pokus o zazpívání části, dohromady s pohybem. (Tato činnost naráží na nepochopení a odpor řady seminaristů. Je zde nutno překonat nechut' ke zpěvu a k náročnému úkolu vůbec.)
 - Zpracování pasáží, které jsou pouze obměnou té základní.

- Předvádění jednotlivých výstupů - provedení skladby v celku (výsledek velice zajímavý; potíže se zvládnutím zpěvu byly snadno překonány).
- Převedení zpěvu a pohybu do textu - stále ve stejných skupinách. Tento úkol míří k vyvrcholení práce v semináři, jímž by měla být jakási "rozhlasová hra":

- Překvapivě zdařilý výsledek. Jednotlivé texty by samostatně mnohdy vyzněly banálně či frázovitě. Hezký a vyvážený celek vzešel až ze spojení jednotlivých částí, které, ač jsou na první pohled z jiného těsta, spolu velmi souvisejí.
- Nejprve pocit potřeby skloubení těchto částí, později je však jejich souvislost uznána jako dostatečná.
- Příprava "rozhlasové hry" k předvedení ostatním seminárními skupinám při společném zakončení. Opakování textu s důrazem na zřetelnou výslovnost.
- Lektor vyzývá k využití celé škály hlasitostí.
- Spory o rytmizaci a civilnost řeči.
- Lektorovi připadá sborová řeč jedné ze skupin přehnaně patetická. Snaží se dovést skupinu k odstranění tohoto problému - nejprve jí úmyslně nechává přednést věty ještě více přehnaně.

Vzniklý text ve svém celku obecně znázorňuje cestu jedince vlastním životem a vyjadřuje jeho pocity - tápání i získávání jistot, ztracení i znovunalezení správného směru.

Neděle 21. října

- Ranní rozhýbání - honička s kladením chodidel těsně za sebe
 - honička ve zpomaleném a zrychleném pohybu
 - honička v poskocích.
- Uklidnění, diskuse, rekapitulace činnosti v seminární skupině od začátku do této chvíle.
- Konečná příprava výstupu na společném závěru semináře.

Poznámky ze shrnutí a povídání s lektorem:

Činnost měla tři hlavní etapy, lektor se snažil je nerozvljet příliš daleko, aby tak umožnil nahlédnutí do skladby z různých stran:

1. Ztvárňování skladby prostřednictvím předmětů.
2. Nahrazení zvuku skladby svým hlasem + ztvárnění pohybem
 - velmi důležité - k dokonalému poznání nestačí pouhý poslech, je nutné "dostat to přímo do sebe"
 - zásadním přelomem je podle Mirka překonání odporu ke zpěvu - od té chvíle mělo všechno návaznost

- lektor sám prožil určitou krizi při hře se zvuky, kdy chvíli nevěděl, kudy přesně jít dál.

3. Převedení do slov.

Kdyby bylo možné v dalších dnech pokračovat, další práce by směřovala do prostoru. Kdyby se potom věc vyvíjela k divadelnímu tvaru, musela by se nejdříve celá skupina shodnout na určitém sdělení, které by chtěla ztvárněním skladby předat divákům.

Zapsal Jakub Hulák

Pozn. redakce : Letošní národní dílna v Novém Městě nad Metují se konala 18. - 20. října 1991. Informace o ní přinese měsíčník Československý loutkář.

PUBLIKACE

PERIODIKA

BIBLIOGRAFIE

Soubor pohybových her pro děti mladšího školního věku

napsal **Ferdinand Mazal**, specialista na tělesnou výchovu předškolních a mladších školních dětí z nové tělocvikářské fakulty olomoucké univerzity. Hlavním cílem publikace je nabídka pohybových her, které učitelům umožní učit tělocvik hrou, pro děti přitažlivou metodou. současně má ovšem umožnit vyšší účinnost tělocviku na 1. stupni ZŠ. Už jen proto by mohla být brožurka pro některé naše čtenáře zajímavá. Může však zaujmout i "čistě" dramatáky - obsahuje totiž celou řadu variant her, které z tvořivé dramatiky dobře známe, jako jsou především honičky. Navíc tu jsou údaje o fyzické zátěži, o optimálním trvání hry, ale také o tom, kolik která hra má ztrátových časů a prostojů. Najdou se tu však i hry, které v této podobě neznáme a které mohou sloužit - zejména u menších dětí - jako obměna oblíbených, ale dost náročných her, jako je "brána smrti". Zde je cosi podobného obsaženo pod názvem "Na myslivce a zajíce", nebo pod jiným názvem "Vlci a zajíci" : Na pěti čarách se rozestaví děti "myslivci" nebo "vlci", a to tak, že na každé čáře stojí vždy dva až tři v různých formacích. Nesmějí se pohnout z čáry a vstoje chytají děti druhé skupiny, které mají za úkol proběhnout celým polem. Další varianty v jiných hrách najde každý snadno. U každé hry je uvedeno, které funkce (postřeh, pohotovost, pozornost, sebeovládání, spolupráci) hra rozvíjí. Hry jsou vytištěny na jednotlivých listech, ale číslovány, takže je snadno složíte v původním pořadí.

Brožuru lze objednat na adrese : Hanex, zásilková služba, 796 00 Prostějov, Miličova 9, nebo 779 00 Olomouc, Rooselvetova 39.

Eva Machková

OBSAH PERIODIKA DIVADELNÍ VÝCHOVA **1964 - 1974 (II. část)**

Ročník II (1965)

č. 6

Ljubov Klosová : Z počátku našeho divadelního školství

VÝCHOVA V ZAHRANIČÍ

Einar H. Bergvin : O otázkách výchovy divadelních ochotníků ve Švédsku

Zdeňka Denksteinová : Pedagogika ochotníků - a proč? (recenze publikací Pedagogické otázky vysokoškolského studia, redakce A.M. Dostál, SPN, Praha 1964, a Kamil Škoda : K teorii výchovy a vzdělávání dospělých, Učební texty vysokých škol, SPN, Praha 1965)

PRAMENY

Teze osnov herecké výchovy (na divadelní fakultě AMU v Praze)

Osnovy uměleckého přednesu (na divadelní fakultě AMU v Praze)

EDICE ÚDLUT

Vyšlo

Z NOVÝCH KNIH

BIBLIOGRAFIE (KARTOTÉKA)

č. 7

Erik Kolár : Teorie a praxe ve výchově režisérů na loutkářské katedře AMU

Otokar Zich : "Teorie ovšem nedělá umění..."

Josef Mlejnek : Práce s dětmi na jevišti

INFORMACE

Jan Šrámek : V druhé polovině dubna jsem se zúčastnil (...) besedy, kterou uspořádala komise uměleckého přednesu ČSDFU...

Eva Machková : V letošním roce jsme navázali spojení s Educational Drama Association...

Eva Machková : Profesor Anton Jurovský, jeden z předních představitelů naší psychologie, vydal letos v SPN pod názvem Kultúrnny vývin mládeže výsledky výzkumu...

PRAMENY

Na jaře loňského roku uspořádal Mezinárodní divadelní ústav (I.T.I.) v Bukurešti kolokvium o problémech improvizace...

Michel Saint-Denis (předseda profesní komise I.T.I.) : Improvizace jako prostředek vývoje fyzických a psychických hereckých schopností

BIBLIOGRAFIE (KARTOTÉKA)

č. 8

George Dem. Loghin (profesor dramatického umění v Bukurešti) : Hlavní charakteristiky profesionální výuky herce, význam improvizace v divadelní výuce (Ze symposia o improvizaci v herecké výchově, uspořádaného I.T.I. v Bukurešti v dubnu 1964)

VÝCHOVA V ZAHRANIČÍ

Stefan Papée : Úloha školního divadla při výchově mládeže (výňatky z článku v časopise Teatr ludowy, 1965, č. 1-2)

Informovali jsme čtenáře v jednom z dřívějších čísel o tom, že jsme navázali kontakt s anglickou Educational Drama Association (Výchovný svaz dramatu). Přinášíme nyní několik výňatků z posledního čísla bulletinu této organizace - Creative Drama...

INFORMACE

Eva Machková : Kurs švédských ochotníků...

PSYCHLOGICKÝ SLOVNÍČEK

Anna Koudelková : Představy. Fantazie, její druhy. Fantazijní přetváření skutečnosti. Fantazie, osobnost, city. Vývoj fantazie

BIBLIOGRAFIE (KARTOTÉKA)

č. 9

Zdeněk Srna : Co s teorií a historií v divadelní výchově

Božena Půlpánová : Divadelní konference v Tunisu

INFORMACE

Eva Machková : Seminář o Schulwerku Carla Orffa přivedl koncem září do posluchárny Výzkumného ústavu pedagogického několik desítek lidí...

PRAMENY

Cíle kultury řeči (na divadelní fakultě AMU v Praze)

Návrh osnov techniky hlasu (na divadelní fakultě AMU v Praze)

Osnovy jevištní řeči (na divadelní fakultě AMU v Praze)

RECENZE

Eva Machková : Krajské kulturní a osvětové středisko v Brně (recenze publikací Z. Srna - A. Závodský :

Literatura dramatu a divadle, Karel Bundálek : Přehled dějin činoherního režie,

A.D. Avdějev : O problematice původu divadla a specifičnosti divadelního umění)

PSYCHOLOGICKÝ SLOVNÍČEK

Vladimír Tardy : Pojem schopnosti

EDICE ÚDLUT

Z materiálů vydaných v poslední době

BIBLIOGRAFIE (KARTOTÉKA)

č. 10

Karel Martínek : Mejercholdova divadelní pedagogika (Na základě materiálů časopisu Lásky ke třem pomerančům)

Vítězslava Šrámková : Šedesát let Princezny Pampelišky

PRAMENY

Alaine Peloz : Psychologie bábkové hry

VÝCHOVA V ZAHRANIČÍ

Horace a žáci třetí třídy moderní větve lycea Edmont-Perrier v Tulle (Z francouzského časopisu Théâtre Enfance et Jeunesse)

PSYCHOLOGICKÝ SLOVNÍČEK

A.M. Dostál : Metodika

EDICE KOS PLZEŇ

BIBLIOGRAFIE (KARTOTÉKA)

Obsah Divadelní výchovy - 1. řada 1964 - 1965

TVOŘIVÁ DRAMATIKA, roč. II, číslo 4

(Divadelní výchova, roč. XIII)

Prosinec 1991

Vydává ARTAMA (pracoviště Informačního a poradenského střediska pro místní kulturu v Praze) ve spolupráci se Sdružením pro tvořivou dramatiku

Odpovědný redaktor : Jaroslav Provazník

Adresa redakce : Centrum pro dětské aktivity, ARTAMA, Sněmovní 7,
118 22 Praha 1, tel. 53 68 46

Kresby Jiří Kalousek

Obálka Jiří Příhoda

Tisk : Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, Praha
Praha 1991

Náklad : 1 000 výtisků

Cena jednoho čísla : 10,-Kčs

Cena předplatného za rok 1991 35,-Kčs

Vychází čtyřikrát do roka

